

เด็กสห' รหัส 462470XXXX

วิทยาลัยสหวิทยาการ เป็นส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปางที่จัดตั้งขึ้นเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษามาสู่ประชาคมท้องถิ่นในภาคเหนือ นักศึกษาของวิทยาลัยฯ มากกว่าร้อยละ 50 เป็นเด็กวัยรุ่นที่มีพื้นเพในเขต 17 จังหวัดภาคเหนือเป็นหลัก แต่ละคนเข้าศึกษาโดยการสอบคัดเลือกแบบรับตรง (ไม่ผ่านขบวนการ entrance ¹)

ด้วยช่องทางการรับเข้าศึกษาแบบขยายโอกาสผนวกกับภาพของการเป็น “เด็กท้องถิ่น” ทำให้พวกเขามักถูกจำแนกไว้ในกลุ่มนักศึกษาที่มีระดับคุณภาพเป็นรองค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งศักยภาพทางวิชาการเชิงเปรียบเทียบ ภายใต้เกณฑ์การประเมินผลชุดหนึ่ง ซึ่งก็สอดรับไปกับค่ากลางของเกรดเฉลี่ยรวม (GPA) ของนักศึกษาในกลุ่มเป้าหมายจำนวน 94 คนเมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา 2548 จะอยู่ในเกณฑ์ 2.49 โดยร้อยละ 38 ได้เกรดเฉลี่ย 2.5 – 3.0 มีเพียงร้อยละ 4 เท่านั้นที่มี GPA มากกว่า 3.0

คณะวิจัยมีข้อสังเกตว่า ระดับคุณภาพและเกรดเฉลี่ยรวมที่อยู่ในขั้นปานกลางของนักศึกษา กลุ่มนี้เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาควบคู่ไปกับปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกัน ดังนี้

1. *ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว* โดยส่วนใหญ่ครอบครัวของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ศูนย์ลำปางไม่ค่อยมีกำลังทรัพย์ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุตรหลานได้มีโอกาสเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ทั้งก่อน-หลังเข้ารับระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เด็กบางคนต้องหางานพิเศษทำเพื่อจ่ายค่าธรรมเนียมการศึกษา บางคนตื่นตี 3 เพื่อช่วยงานครอบครัว ส่วนครอบครัวนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งที่มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดี หลายครอบครัวเชื่อว่าจะให้ลูกมูมานะเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว แต่จะต้องใช้เวลาส่วนหนึ่งไปกับการช่วยบริหารจัดการกิจการของครอบครัว เช่น ดูแลร้านค้า กิจการหอพัก เป็นต้น

2. *วัยของนักศึกษา* พวกเขาทั้ง 94 คนกำลังเข้าสู่ช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ยังมีความอยากรู้อยากเห็น ไม่ชอบการบังคับกะเกณฑ์ พร้อมจะปฏิเสธ ได้ตอบต่อต้าน ด้านหนึ่ง-พวกเขาต้องการพื้นที่ในการแสดง “ตัวตน” ที่เด่นชัดและแตกต่าง อีกด้านหนึ่ง-ก็มีแนวโน้มจะเดินตามกระแสแฟชั่น ตามเพื่อน และกระแสสังคมที่มีพลังอย่างยิ่งในการชักจูงความสนใจของพวกเขาไปยังโลกนอกห้องเรียนได้ง่ายกว่า

¹ ในปี 2548 เป็นต้นมาทางวิทยาลัยสหวิทยาการได้ปรับระบบการรับเข้าจากการรับตรงเพียงอย่างเดียว เป็นการรับตรงร้อยละ 50 และการรับผ่านระบบ Admission อีกร้อยละ 50

อาทิ เรื่องเพศตรงข้าม เทคโนโลยีการสื่อสาร เกมส์ ดังนั้น โลกในห้องเรียนของนักศึกษาจึง *แยกส่วน* กับ โลกในชีวิตจริงที่ตนดำรงอยู่ และพยายามแสวงหา

3. *การจัดการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมห้องเรียน* ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ตามธรรมชาติของวัยรุ่นตอนปลาย เพราะโดยมากการสอนที่นี้จะเน้นการบรรยาย “เนื้อหา” ให้ผู้เรียนบันทึกตามคำบอกเล่า (lecture-based) และเป็นการถ่ายทอดสารจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนโดยตรง

ถ้าวิชาไหนไม่มีการเช็คชื่อ ไม่มีการทดสอบย่อย นักศึกษาจำนวนหนึ่งจะไม่เข้าห้องเรียน หรือถ้าเข้าเรียน นักศึกษาจำนวนหนึ่งก็จะมีกิจกรรมอื่นที่เป็นคู่ขนานไป กับกิจกรรมการสอนของอาจารย์หน้าชั้นเรียน อาทิ คุยกับเพื่อนข้างๆ การดูคลิปมือถือ ใช้โทรศัพท์ แต่งหน้า อ่านหนังสือการ์ตูน-นิตยสารแฟชั่น บ้างนั่งเหม่อลอยกระทั่งหลับ ทั้งห้องมีเพียงนักศึกษาจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่สนใจเรียนอย่างจริงจังจึงมีพักต้องกล่าวถึง *ความเข้าใจสิ่งที่ตนเรียนอย่างถ่องแท้ และสามารถ*

ยกระดับการเรียนรู้เพื่อประยุกต์ใช้ได้ในอนาคต

ภาพที่ 1-3 บรรยากาศในห้องเรียนของวิทยาลัยสหวิทยาการปี พ.ศ. 2547

เมื่ออาจารย์มอบหมายงานให้นักศึกษาไปค้นคว้า ให้อ่านหนังสือก่อนเข้าห้องเรียนเพื่อนำประเด็นที่ได้จากการค้นคว้า/อ่านมาถกเถียงกันในห้องเรียน หรือทำรายงานเสมือนการเรียนการสอนทางสังคมศาสตร์ที่อาจารย์คุ้นเคยเมื่อตอนที่ตนเรียนอยู่ในระดับปริญญาตรีบางแห่ง และระดับบัณฑิตศึกษา ก็พบว่า มีนักศึกษาไม่กี่คนที่ค้นคว้ามา

เช่นเดียวกับงานกลุ่ม-รายงานกลุ่ม ซึ่งอาจารย์พยายามสร้างเงื่อนไขให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างนักศึกษา แต่วิธีการเรียนรู้ของพวกเขาต้องงานกลุ่ม โดยเฉพาะรายงานกลุ่มก็มักจะเป็นการคัดลอก/ตัดต่อข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ แล้วนำมาเรียบเรียงใหม่ โดยไม่ค่อยแสดงให้ว่า *งานชิ้นนั้นสามารถจะยกระดับการคิดวิเคราะห์ของพวกเขาให้สูงขึ้นเท่าใดนัก* อาจารย์ก็ทำได้แค่เพียงตรวจรอกคะแนน หรือเขียนเสนอแนะให้กลับไปแก้ไขมาใหม่

ยามใกล้สอบ หนทางในการเอาตัวรอดของนักศึกษาโดยส่วนใหญ่ คือ มุ่งตรงไปร้านถ่ายเอกสารในมหาวิทยาลัย-เมืองลำปางเพื่ออัดสำเนาสมุดหรือเอกสารประกอบการบรรยายของเพื่อนที่มี

ฝีมือในการจัดบันทึกดี วิ่งรอบหรือโทรศัพท์ไปถามรุ่นพี่ที่สนิทว่า อาจารย์แต่ละคนมีแนวทางในการออกข้อสอบอย่างไร การประเมินผล(วัดผล) ปลายเทอมจึงไม่ต่างอะไรกับการลอกความคิด ลอกเนื้อหาที่อาจารย์หรือผู้อ่านกล่าวมาตอบในกระดาษคำตอบ หลังจากสอบสิ้นสุดลงการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นของนักศึกษาก็คล้ายจะปิดฉากลง

ยิ่งนานวัน พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาภายใต้บรรยากาศของการจัดการเรียนการสอนในวงทำงานนี้ก็ส่งผลให้นักศึกษาเกิดความคุ้นชิน และเชื่อว่า นี่คือการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา

4.บรรยากาศทางวิชาการและกิจกรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง มีเพียง 1 วิทยาลัยกับอีก 2 สาขาของ 2 คณะ(คณะสังคมสงเคราะห์ คณะศิลปศาสตร์) มีนักศึกษาและบุคลากรไม่มากนัก อาคารเรียนทั้งหมดจะบรรจุอยู่ในตึกหลังใหม่หลังเดียวที่สร้างขึ้นกลางป่าเต็งรังของตำบลปางยางคก อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง แม้ว่าบรรยากาศทางธรรมชาติที่แวดล้อมสถาบันจะอยู่ในเกณฑ์ดี ทว่าบรรยากาศทางวิชาการและกิจกรรมนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้กลับดูเอื่อยเฉื่อย นิ่งงันเสมือนว่าที่นี่เป็นแค่อาคารที่ใช้เรียนหนังสือในแต่ละคาบเรียน และสถานที่พบปะพูดคุยกันมากกว่า สถานที่แห่งการเรียนรู้ทางวิชาการที่เปิดกว้าง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา-มหาวิทยาลัยต่อโลกภายนอกไม่ปรากฏบทบาทชัดเจนว่า เป็นเช่นไร แม้ว่าจะมีความพยายามของบุคลากรและนักศึกษาจำนวนหนึ่งในการตีความและซึมซับอุดมการณ์ของธรรมศาสตร์ในฐานะ มหาวิทยาลัยที่สอนให้ฉันรักประชาชน แต่ภาพรวมของกิจกรรมนักศึกษาก็มีลักษณะเชิงรับ น้อมรับความคิดและการปฏิบัติจากรุ่นพี่เป็นส่วนใหญ่

คณะวิจัยตระหนักอยู่เสมอว่า ปัจจัยแวดล้อมที่กล่าวมาข้างต้นจะส่งผลอย่างยิ่งการหล่อหลอมนักศึกษากลุ่มเป้าหมายขึ้นมาและน่าจะส่งผลต่อการประยุกต์การเรียนรู้บนฐานสมองให้กับนักศึกษาที่นี้ด้วย

ทำไม...ต้อง สส. 205

นับแต่ การเข้าร่วมสังเกตการณ์การนำเสนอผลงานการลงสนามของนักศึกษาในวิชา “ชุมชนศึกษาและเครือข่ายท้องถิ่น” (สส.501) ของนักศึกษาวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2548 ทางคณะวิจัยทั้ง 3 สถาบัน ได้แลกเปลี่ยนวิธีการและสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในสายสังคมศาสตร์ที่ตนประสบ และนำเสนอรายวิชาที่จะนำเข้ามาร่วมในโครงการวิจัย BBL4U (Brain-based learning for Universities) ในภาคการศึกษาที่ 1/2548 โดยทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เลือกวิชา “นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาสังคม” (สส.205) ด้วยเหตุผลอย่างน้อย 3 ประการ กล่าวคือ

ประการแรก อาจารย์ผู้สอนมีความสนใจในการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมสอดคล้องกับการเรียนรู้ของสมอง ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการประเมินผลการเรียนการสอนของ

วิชานี้ในปีที่ผ่านมา พบว่า การสอนด้วยวิธีการบรรยายเป็นหลัก นักศึกษาใช้เพียงการท่องจำ เกร็งข้อสอบเพื่อการทำเกรดเท่านั้น นักศึกษาไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาจำนวนมากที่ผู้สอนต้องการให้ได้ อย่างถ่องแท้

ประการที่สอง วิชานี้เป็นวิชาบังคับในหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาสหวิทยาการ สังคมศาสตร์ของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้เคยผ่านการเรียน โดยการประยุกต์หลักการบางประการของการเรียนรู้บนฐานสมอง ในวิชา สส.501 ชุมชนศึกษา และเครือข่ายท้องถิ่น ปีการศึกษา 2/2547 และ สส.502 กระบวนการทำงานในชุมชน ในการศึกษาภาคฤดูร้อน มาแล้ว

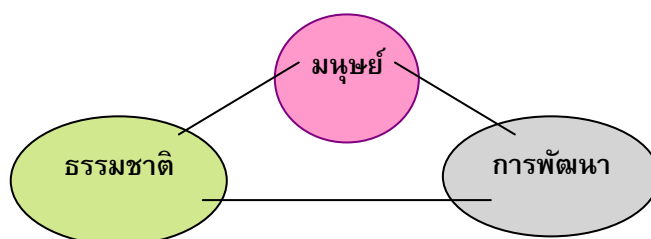
ประการที่สาม- ธรรมชาติของวิชานี้ น่าจะสามารถประยุกต์หลักการเรียนรู้บนฐานสมองได้ง่ายกว่าวิชาอื่นๆ เนื่องจากเป็นศาสตร์ประยุกต์ (Applied Science and Social) ที่เน้นให้นักศึกษาสามารถนำประสบการณ์ที่ตนสังสมมาผนวกเข้ากับหลักการในเชิงนิเวศวิทยา และบริบททางสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงได้

สร้างโจทย์และแบบการเรียนรู้

คำถามแรกของคณะวิจัยในการประยุกต์ใช้หลักการเรียนรู้บนฐานสมองในรายวิชานี้ คือ ความเป็นไปได้แค่ไหนและทำอย่างไรให้ “โจทย์การเรียนรู้” สร้างขึ้นจากการออกแบบร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน (co-design)

สิ่งที่คณะวิจัยพิจารณา และขั้นตอนในการสร้างโจทย์ของการเรียนรู้ มีดังนี้

1.ตีความและถอด “คำอธิบายรายวิชา”² ให้เป็น “คำหลัก” ที่สามารถยึดโยงแนวคิดแกนของวิชา และ เป็น “คำหลัก” ที่มี *ความยืดหยุ่น* เพียงพอให้นักศึกษาเข้ามามีส่วนในการสร้าง “โจทย์การเรียนรู้” ได้มากที่สุด ดังปรากฏเป็น 3 คำหลัก คือ *ธรรมชาติ-มนุษย์-การพัฒนา*

2.การสำรวจและคัดสรรเนื้อหาสาระจาก “ข้อมูลเดิม” ที่นักศึกษากลุ่มเป้าหมายเคยเรียนรู้ และสอดรับไปโจทย์ สำหรับรายวิชา สส.205 ทางคณะวิจัย เน้น ไปที่การคัดสรรเนื้อหาจากการศึกษาภาคสนามของนักศึกษากลุ่มเป้าหมายตลอดฤดูร้อนที่ผ่านมา

² “ศึกษาโครงสร้างหน้าที่ของระบบนิเวศธรรมชาติ การปรับตัวของสิ่งมีชีวิตต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม แรงกดดันของประชากรต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของการพัฒนาที่มีต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม การวางแผนด้านสิ่งแวดล้อม ตลอดจน การศึกษาปัญหาทางด้านสาธารณสุข เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ”

3.เลือก "ข้อมูลใหม่" ที่จะใช้เพิ่มเติมลงไป ตั้งแต่ระดับข้อเท็จจริง-facts จนถึง แนวคิดทฤษฎีทางสังคมศาสตร์-concept & theory โดยคำนึงถึงข้อที่ 1-2 และบริบททางสังคมประกอบไปด้วย

4.คิดค้นและวางกระบวนการสอน (วิธีการสอน เครื่องมือ สิ่งแวดล้อม) ที่น่าจะสอดคล้องไปกับหลักการของการเรียนรู้บนฐานสมอง-BBL หรือ วิธีการที่สมองเรียนรู้ (how the brain learns)

ดังนั้น **โจทย์การเรียนรู้หลัก คือ เราจะเรียนรู้ความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนระหว่างธรรมชาติ มนุษย์ และการพัฒนาได้อย่างไร** จากโจทย์หลักนำไปสู่การร่าง "แบบการเรียนรู้" ในรายวิชานี้ 5 แบบ 5 จุดเน้น ตามลำดับขั้นตอน

ตารางที่ 1 : แบบการเรียนรู้

แบบ/ขั้นตอน	จุดเน้น	จำนวน
1.การเรียนรู้บนฐานประสบการณ์เดิม (Activating Prior Learning by New Concepts)	เน้นการหยิบยกปรากฏการณ์ที่นักศึกษาเคยเรียนรู้จากการลงภาคสนามในช่วงฤดูร้อน ผสมกับ ปรากฏการณ์ปัญหาสิ่งแวดล้อมในสังคมมาเป็นกรณีศึกษา เพื่อชี้ให้เห็นว่า ปรากฏการณ์ดังกล่าวสามารถยกระดับขึ้นเป็น "แนวคิดทฤษฎี" ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมและการจัดการทรัพยากรได้อย่างไร	12 ชั่วโมง
2.การเรียนรู้ข้ามระบบนิเวศวัฒนธรรม (Cross-field Learning)	เน้นการศึกษาเปรียบเทียบระบบนิเวศวัฒนธรรม และการพัฒนา ด้วยวิธีการนำนักศึกษาไปทัศนศึกษาร่วมกับเพื่อนๆ ในสถาบันอื่น ณ จังหวัดอุบลราชธานี	108 ชั่วโมง
3.การเรียนรู้ตามความสนใจ (Option Learning)	เน้นการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มได้มีทางเลือกในการเสนอหัวข้อที่กลุ่มของตนมีความสนใจใคร่เรียนรู้หนึ่งหัวข้อหลัก และนำเสนอผลการเรียนรู้กับกลุ่มเป้าหมายนอกสถาบันการศึกษา	15 ชั่วโมง 30 นาที
4.การเรียนรู้แบบสัมพันธ์บท (Learning by Intertextuality)	เน้นการใช้สื่อผสมหลายชนิดเพื่อเรียนรู้ในทัศน์หลัก	6 ชั่วโมง
5.การเรียนรู้ผ่าน "คำหลัก" (Linkage by Key-words)	เน้นการนำหัวข้อที่นักศึกษาน่าสนใจจะเรียนรู้ (ขั้นตอนที่ 3) มาสร้างและเชื่อมโยงกับคำหลักอื่นๆ โดยใช้วิธีการสร้างบทสนทนา (dialogical construction) ระหว่างคณะวิจัยกับนักศึกษา และกลุ่มของนักศึกษาเอง	100 ชั่วโมง 50 นาที

แบบที่ 1: การเรียนรู้บนฐานประสบการณ์เดิม (Activating Prior Learning by New Concepts)

การออกแบบการเรียนรู้นี้ เริ่มต้นจากความพยายามในการสร้างกระบวนการที่ทำให้ นักศึกษาค้นหาความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ ซึ่งเป็นการกระตุ้นสมองในส่วน Rational brain ด้วยการเรียกใช้ข้อมูลจากความทรงจำระยะยาวที่นักศึกษา(บางกลุ่ม)จัดเก็บไว้ หรือสามารถแปลงเป็นโจทย์ย่อยของแบบการเรียนรู้ที่ว่า จะทำอย่างไรให้การจัดการเรียนการสอนพัฒนาขึ้นจากต้นทุนเดิมของนักศึกษา หรือ เราจะสร้างกระบวนการในการกระตุ้นความรู้เดิม-ประสบการณ์- หรือ ข้อมูลที่ถูกจัดเก็บ

ไว้ในสมอง เพื่อยกระดับการเรียนรู้ให้มีความประณีตซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ได้อย่างไร (Parry and Gregory, 1998:37)

จะว่าไปแล้ว โจทย์นี้มีนัยสำคัญต่อการเรียนการสอนและการวิจัยทางสังคมศาสตร์อย่างมาก เนื่องจาก นักศึกษาจำนวนมากไม่สามารถยกระดับการเรียนรู้จากข้อเท็จจริงในระดับปรากฏการณ์ขึ้น เป็น “แนวคิดทฤษฎี” ได้ ทำนองกลับกัน เมื่อนักศึกษาเรียน “แนวคิดทฤษฎี” จากห้องเรียน พวกเขาก็ไม่สามารถนำมาใช้หรือตั้งคำถามต่อปรากฏการณ์ทางสังคมได้ ช่องว่างในการจัดการข้อมูลระหว่าง ปรากฏการณ์ทางสังคมกับแนวคิดทฤษฎีต่างออกเรื่อยๆ ในหมู่มวลนักศึกษาสายสังคมศาสตร์ มีพัก ต้องกล่าวถึง การสรรสร้างแนวคิดทฤษฎีใหม่ๆ ขึ้นจากรากฐานของสังคมเราเอง ซึ่งพบได้น้อยมาก

วิชานี้จึงเริ่มจากการเชื่อมโยง “ข้อมูล” ภาคสนาม/ปรากฏการณ์ เข้ากับ “ข้อมูล” แนวคิด ทฤษฎี-ปรัชญาโดยใช้ต้นทุนเดิมจากการเรียนรู้ในวิชา “กระบวนการทำงานในชุมชน”(สส.502) ในช่วง ฤดูร้อนที่ผ่านมา หรือถ้าอธิบายตามหลักการการเรียนรู้ของสมอง เวลาในการศึกษาภาคสนามที่ ยาวนานกว่า 40 วัน นักศึกษาแต่ละคนต่างล้วนปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รายรอบตัวเขา (interaction with environments) แต่ละคนซึมซับรับรู้สิ่งแวดล้อมเหล่านั้นทั้งโดยรู้ตัวและไม่รู้ตัว (conscious and unconscious learning) มากบ้าง น้อยบ้างต่างกันไป ขณะเดียวกันก็จัดเก็บ “ข้อมูล” เหล่านั้นไว้ในสมองหลายระบบ (parallel learning) ทว่ามี “ข้อมูล” เพียงไม่กี่ส่วนเท่านั้นถูกจัดการและ นำไปใช้ในการวัดผลของรายวิชา สส.502 อาทิ การนำเสนอ การทำรายงาน³ หลังจากรายวิชาการศึกษา ภาคสนามชั้นปีที่ 2 สิ้นสุดลง พวกเขากำลังก้าวขึ้นสู่ชั้นปีที่สูงขึ้น ถ้าจะว่ากันตามหลักการในการ ออกแบบหลักสูตรสหวิทยาการสังคมศาสตร์ ก็น่าเชื่อว่า นักศึกษาจะสามารถใช้ประสบการณ์ที่ได้จาก การเรียนรู้ในภาคสนามมาเป็นฐานในการเรียนขั้นสูงของตนได้ แต่คำถาม ก็คือ รายวิชาที่อยู่ในระดับที่ สูงขึ้นไปได้ออกแบบไว้ให้เหมาะสมต่อการกระตุ้นข้อมูลเดิมที่ถูกจัดเก็บไว้ในสมองเพื่อสร้างแบบแผน สานวงจรเดิมให้มีโครงข่ายที่หนาแน่น-คงตัวมากขึ้น หรือ ก่อรูปวงจรใหม่ที่มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น หรือไม่⁴

จากคำถามข้างต้น คณะวิจัยเลือกใช้ “การเรียนรู้บนฐานประสบการณ์เดิม” เป็นขั้นตอนแรก ของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชา โดยนำ “โจทย์การเรียนรู้หลัก” มาวางแผนการสอนคร่าวๆ และก่อนที่จะเริ่มเรียนวิชานี้ คณะวิจัยได้เช็คสภาพความพร้อมทางอารมณ์ก่อนการเรียน ด้วยการให้ นักศึกษาเขียน Journal Writing เพื่อประเมินว่า นักศึกษากำลังตกอยู่ในภาวะอารมณ์ เช่นไร⁵จากนั้น

³ ปีการศึกษาที่ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 แบบ คือ 1.การนำเสนอที่นักศึกษาคิดค้นขึ้นเอง เช่น รายงานประกอบ power-point รายงานด้วยการสร้างเวทีสนทนาจำลอง รายงานด้วยวีดิทัศน์ 2.การนำเสนอด้วยการสรุปสาระของความรู้ที่ได้มา และเครื่องมือที่ใช้ใน การเรียนรู้ของแต่ละกลุ่ม เช่นเดียวกับ รายงาน ก็แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ รายงานความก้าวหน้า กับ รายงานฉบับสมบูรณ์

⁴ มีพักต้องกล่าวถึงวิชาทางทฤษฎีที่ผู้สอนโดยมากมักอธิบายทฤษฎีจากนักคิดหรือสำนักใดสำนักหนึ่ง หรือหลายสำนักไปพร้อมๆ กัน จากนั้นก็ยกตัวอย่างที่เป็นปรากฏการณ์รูปธรรมประกอบ โดยเกี่ยว(หรือไม่)กับสิ่งที่นักศึกษาเรียนรู้มา

⁵ นักศึกษาจะเขียนหรือไม่เขียนก็ได้ จะเขียนออกมาในรูปแบบใดก็ได้ จะระบุว่า ไม่ให้อาจารย์อ่านก็ได้

คณะวิจัยได้ชี้แจงเป้าหมายของการเรียนรู้ในรายวิชา “นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาสังคม” แนะนำหนังสืออ่านประกอบ เช้คความเข้าใจต่อโจทย์ และเริ่มกิจกรรมที่กระตุ้นการเรียนรู้เดิม (Activating Prior Learning) ในหลายรูปแบบและหลายระดับ ตามรายละเอียดในตาราง

ตารางที่ 2 :รายละเอียดของการจัด “การเรียนรู้บนฐานประสบการณ์เดิม”

แบบการเรียนรู้ & มโนทัศน์หลัก	สมมติฐาน คสพ.ระหว่างแบบการเรียนรู้กับหลักการ BBL	การออกแบบ	การประเมินผล	หมายเหตุ
<p>กิจกรรมที่ 1</p> <p>ลอมพระเจ้า</p> <p><i>Main concept:</i></p> <p>1.สิทธิเหนือทรัพยากร</p> <p>2.การจัดการทรัพยากรของชุมชนล้านนา</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Rational brain -Survival brain -Constructing pattern -Conscious & Unconscious learning -Unlimited learning 	<p><u>Design</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -Journal Writing -เช้คสิ่งที่เคยรู้ และความเข้าใจเป็นรายบุคคล (pre-test) -ตัวแทนนักเรียนนำเสนอการเรียนรู้เดิมของกลุ่มตนหน้าชั้น -แบ่งกลุ่มขนาดเล็กทำงาน สวมบทบาท นักข่าว-โต๊ะข่าว -ยกระดับด้วยแนวคิด -เขียนข่าว (Learning Logs and journals by small group) 	<ul style="list-style-type: none"> -Journal Writing -pre-test -การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักศึกษา -ข่าวของแต่ละกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> -ไม่สามารถจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้มากนัก -พยายามเปลี่ยนห้องเรียนให้เป็นพื้นที่เรียนรู้-active space ในทุกกิจกรรมของแบบการเรียนรู้ที่ 1
<p>กิจกรรมที่ 2</p> <p>อุทยานแห่งชาติ</p> <p><i>Main concept</i></p> <p>1.การจัดการป่าของรัฐ</p> <p>2.การทับซ้อนของสิทธิ</p>		<p><u>Design</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Journal Writing -Check for understanding -Quiz -สร้างเวทีอภิปรายหน้าชั้น จำลองรายการ “ถึงลูกถึงคน” -นำเสนอแนวคิดการจัดการอุทยานแห่งแรกของโลก -ข้อมูล และข้อคิดเห็นอื่น 4 ชั้นบนกำแพงรอบห้อง -เขียนข่าว (Learning Logs and journals by small group) 	<ul style="list-style-type: none"> -Journal Writing -คำตอบ Quiz -การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักศึกษา -ข่าวของแต่ละกลุ่ม 	<ul style="list-style-type: none"> ผลการ Quiz พบว่า นักศึกษาจำนวนมากยังไม่เข้าใจมโนทัศน์หลัก คณะวิจัยจึงออกแบบการเรียนรู้ใหม่ (Re-design) ในกิจกรรมที่ 3
<p>กิจกรรมที่ 3</p> <p>สนทนากับปรัชญา</p> <p><i>Main concept:</i></p> <p>ปรัชญาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์</p>		<p><u>Re-Design</u></p> <ul style="list-style-type: none"> -ตั้งคำถามให้ตอบรายคน และสัมภาษณ์ความคิดเห็นเพื่อน -ค้นหาคำนิยาม/สรุป -เขียนข่าว (Learning Logs and journals by small group) 	<ul style="list-style-type: none"> -คำตอบของนักศึกษาแต่ละคน -ข่าวของแต่ละกลุ่ม 	
<p>กิจกรรมที่ 4</p> <p>บทบาทสมมติ</p>		<p><u>Design</u></p>	<ul style="list-style-type: none"> -การมีส่วนร่วมในการ 	

<p><i>Main concept:</i> สิทธิ</p>		<p>-กระตุ้นการเรียนรู้โดยใช้บทบาท สมมติ (role play Simulation) -Large group discussion &debate -สรุป</p>	เรียนรู้ของนักศึกษา	
---------------------------------------	--	--	---------------------	--

ผลผลิตและการอภิปรายผล

กิจกรรมที่ 1

<p>ทำไม? คนบางคนจึงเลวได้สุดขีด? ทำไมบางคนจึงดีได้แสนดี ได้ยื่นเรื่องของคนคนหนึ่งแล้วรู้สึก ว่า ถ้าวันหนึ่งแล้วไม่มีใครคบ ไม่มีใครช่วยเหลือแล้วจะทำยังไง ทุกวันนี้ที่ทุกคนยังคงอยู่กับแค่ทีหน้า ใส่เท่านั้น แต่ภายในใจนั้นเอือมระอาเต็มที เราเป็นคนหนึ่งที่อยู่ ห่างๆ ยังมีความรู้สึกร่วมกับเค้า แล้ว.... เปลี่ยนเรื่อง...</p> <p>ทำไมรายงานคิดคะแนนแค่คะแนนที่ตัวรายงานอย่างเดียว หรือ? แล้วทำไมไปทั้งหมดละ (ที่ตรวจฟิว 3 ครั้ง ฟิวไนต present 2 ครั้ง ฯลฯ) ไม่ได้เอามาวกด้วยหรือ ถึงขั้นจะให้ "หมา" กันเลย ... เปลี่ยนเรื่อง...</p> <p>อยากได้โทรศัพท์ใหม่อะ เขา Nokia 3230 เลย เจ๋งมาก ฟังก์ชันครบเทียบเท่ารุ่นใหญ่แต่ราคาถูก...เดี่ยวรอเก็บเงินก่อนนะ อีกซักเดือน-2 เดือนก็ครบละ เมื่อบานลองเล่นดูแล้ว อืม ชอบเลย...</p>	<p>วันที่ 3 มิถุนายน 2548 วันนี้ตื่นมาอากาศดีมากคะ แต่สิ่งที่ไม่ คาดคิดก็เกิดขึ้น เมื่อมีโทรศัพท์และข้อความเข้าและบอกให้โทร กลับเพราะมีเรื่องสำคัญมากจะบอก ...Boy friend ของหนู เค้า เสียชีวิตแล้ว ตอนประมาณตี 2 เพราะอุบัติเหตุทางรถจักรยานยนต์ ...หนูอึ้งมาก นิ่งไปเลย ทำอะไรไม่ถูก ไม่อยากให้เรื่องนี้มันเป็นจริง หนูสงสารเค้าคะ ...ความฝันของเค้ามันยังไม่จบเลย เพราะเราเคย คุยกันไว้ว่า เราจะเรียนแข่งกันจนจบปริญญาตรีและเค้าจะได้ใส่ชุด ครุยรับปริญญาของสถาบันที่เค้ารัก...เค้าอยากเป็นวิศวกร ...ก่อน หน้านี้เพียงวันเดียวที่เค้าจะเสียชีวิต หนูยังคุยกับเค้าเรื่องการเรียนและ เกรดของเทอมที่ผ่านมาอยู่เลย ยังคุยกันอยู่ดีๆ ไม่มีลางบอกเหตุ อะไรเลย แต่ตอนวันที่ 3 มิ.ย ตอนตี 1 ครึ่ง หนูกะว่าจะโทร.หาเค้า แต่คิดว่า เค้า คง จะ นอน แล้ว เพราะ มี เรียน แต่ เข้า หนูเสียใจที่ไม่ได้คุยกับเค้า...แต่หนูสัญญากับเค้าว่า หนูจะตั้งใจ เรียน และระลึกถึงเค้าตลอดไป หนูจะสานฝันเค้าต่อ เค้าจะยังคง อยู่ในใจตลอดไปคะ.</p>
<p><u>ความรู้สึกเมื่อ</u> คุณ สถานที่กับเวลาหนึ่ง....คุณรู้สึกเมื่อกับมันบ้างไหม ? ชีวิตที่รู้สึก ว่า เบื่อ? เบื่อกับบางครั้งที่เราทำอะไรแล้วไม่ได้ ตั้งใจ เบื่อกับทำที่คนอื่นที่ทำอะไรไม่ได้ตั้งใจ เบื่อกับตัวเองที่ไม่ทำในสิ่งที่ตนเองปรารถนา ทั้งๆ ที่มีโอกาสที่ จะทำแล้ว เบื่อการกระทำของคนอื่นที่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้น ตามมา เบื่อกับรูปแบบงานวิจัยที่ทำไม่เสร็จสักที... เบื่อกับรายงานของรายงานวิชาต่างๆ บางวิชาในตอนนี้ เบื่อกว่า เมื่อไรจะได้กลับบ้านสักที เบื่อกว่า เมื่อไรจะจบจาก มธ. สักที เพราะฉะนั้นจงทำตัวให้เร้าใจ เพื่อลบล้างคำว่า เบื่อ.... The End</p>	<p>ไม่รู้จะเขียนเรื่องอะไรดี วันนี้วันแรกอาจารย์ก็ให้เขียนแล้วหรือ ความคิดยังไม่แล่นเลย อยากรู้ว่าวิชาที่เรียนอะไรมากกว่า แต่ไม่รู้ ว่า style การสอนของอาจารย์เป็นอย่างไร เบื่อเขียนถ้าเขียนมากๆ เพราะปิดเทอมก็ยังไม่หยุดเขียนเลย วันนี้ยังเขียนอีก และให้เขียน อะไรก็ไม่รู้ เบื่อเบื่อยเสียเวลา การเรียนการสอนแทนที่จะชี้แจง จุดประสงค์ และแนวการเรียนให้รู้จะได้ไม่ทิ้งเวลาให้หลุดลอยไป รู้ รีบล่าวคะ เวลามันมีค่าแค่นั้น กรุณาสอนอย่างมีคุณค่า รักษา เวลาให้ดีๆ จะได้ไม่ต้องใช้เวลาอื่นมาชดเชยเมื่อว่าวันไหนเกิด ฉุกเฉิน หนูตั้งใจเรียนแล้วนะคะ อยากให้อาจารย์สอนให้พวกหนู อย่างที่เคยเป็นอาจารย์มาก่อน พวกหนูไม่อยากจะเรียนการ เรียนการสอนแบบใหม่ตามใจอาจารย์ เพราะหนูกลัว เรียนไม่จบตามหลักสูตร และไม่อยากจะจบแนวหลักสูตร ที่เป็นอยู่ด้วย...ขอบคุณคะที่ให้ระบายความในใจเกี่ยวกับการ เรียนการสอนสำหรับปีที่ผ่านมา อีกอย่างบางครั้งหนูคิดว่า การ ทำงานกลุ่มก็ไม่ได้ให้อะไรอย่างที่คิด สู้คนเดียวทำคน เดียวอาจจะ ดีกว่าด้วยซ้ำๆ อย่ามองว่ากลุ่มให้ความ รับผิดชอบและฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี บางคนก็ไม่มี ความรับผิดชอบอย่างที่คิด. รักอาจารย์คะ!! อยากเห็นอาจารย์ อารมณ์ดีอย่างนี้ตลอดไป</p>
 <p>ภาพที่ 4 : Journal Writing</p>	

นี่คือ ตัวอย่าง Journal Writing ของนักศึกษาในวันแรกของการเรียนวิชา สส. 205 ที่สะท้อนความเข้าใจและฐานความเชื่อเดิมเมื่อครั้งเยาว์วัยว่า วันแรกของการเรียนหนังสือ คือ **วันแห่งความสดชื่นแจ่มใสและน่าตื่นเต้น !!!**

อารมณ์ความรู้สึกที่นักศึกษาพกพาจากภายนอกเข้ามาในห้องเรียนวันนั้น อาจเรียกได้ว่า ยืนอยู่ฝั่งตรงข้าม และเป็นปรាកการขวางกั้นการเรียนรู้ที่คณะวิจัยจะจัดขึ้นอยู่ไม่น้อย ทั้งความเศร้าโศกที่เกิดจากความพลัดพรากของคนรัก ความเบื่อหน่าย ชุ่นข้องหมองใจต่อคู่สัมพันธ์ต่างเพศ ต่อเพื่อนร่วมงาน ต่ออาจารย์ผู้ให้คะแนนรายงาน หรือความปรารถนาของตนในการบริโภคสินค้า รวมถึงอารมณ์ความรู้สึกใหม่ที่ก่อตัวในห้องเรียนเมื่อกำลังเผชิญหน้ากับวิธีการเรียนการสอนที่ไม่คุ้นเคยอย่าง BBL ที่พวกเขาพบเมื่อเทอมที่ผ่านมา

คณะวิจัยไม่สามารถเข้าไปบำบัด-เยียวยากับทุกๆ อารมณ์โดยตรงเพื่อโน้มนำนักศึกษาให้เข้าสู่ “การเรียนรู้” ที่อยู่เบื้องหน้าเพราะกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 ได้วางไว้ก่อนการเขียน Journal Writing ทว่าการตระหนักถึงอิทธิพลของสิ่งนี้และมีข้อมูลเชิงประจักษ์ยืนยันก็ทำให้คณะวิจัยมีข้อมูลในการปรับการเรียนการสอนและสร้างเงื่อนไขให้อารมณ์ความรู้สึกโดยรวมสามารถบรรเทาเบาบางไปได้ เช่น ข้อมูลจำนวนมากใน Journal Writing ทั้ง 2 ครั้ง ยืนยันว่า นักศึกษากำลังเป็นกังวลกับรายงานวิชาภาสนามาที่ถึงกำหนดส่ง เมื่อคณะวิจัยเข้าไปพูดคุยกับนักศึกษาแต่ละกลุ่มเพิ่มเติมจึงตัดสินใจระงับการสอน 1 อาทิตย์ เพื่อให้นักศึกษาทั้งห้องไปจัดการกับรายงานอย่างเต็มที่ เป็นต้น

สำหรับผลการทดสอบความเข้าใจที่นักศึกษามีต่อความสัมพันธ์ระหว่างสามคำหลัก คือ มนุษย์ ธรรมชาติ และการพัฒนา (Pre-Test) คณะวิจัย พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่โน้มเอียงไปทางการคิดในกรอบ “สิ่งแวดล้อมกำหนด” (Environmental Determinism) และแต่ละคนสามารถอธิบายปฏิสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่างมนุษย์ธรรมชาติและการพัฒนาได้ แต่ก็เป็นการอธิบายกว้างๆ ยังขาดพร่องในการคิดอย่างมีบริบทและการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยเล็กกับหน่วยใหญ่ จุลภาคกับมหภาค ซึ่งคณะวิจัยจะค่อยๆ เพิ่มเติมสิ่งที่ขาดลงในแบบการเรียนรู้ที่ละขั้น

ตัวอย่างการตอบคำถาม pre-test 3 ข้อ

ความ คิด เห็น เกี่ยว กับ ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศ	มนุษย์สัมพันธ์กับธรรมชาติ อย่างไร	การพัฒนาสัมพันธ์กับทรัพยากร สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ
“ ธรรมชาติเป็นตัวกำหนดทุกอย่างบนโลก เพราะธรรมชาติเป็นผู้สร้างทุกอย่าง อย่าง อย่างแรกก็คือ อากาศ ธรรมชาติสร้างก๊าซออกซิเจน คาร์บอนไดออกไซด์ ไนโตรเจน และอีกหลายๆ ก๊าซ ซึ่งก๊าซเหล่านี้ทำให้มนุษย์ และระบบนิเวศดำรงอยู่ได้...”	“ มนุษย์ต้องให้ธรรมชาติคอยช่วยเหลือ คือ เกิดมาเป็นมนุษย์ก็ต้องอาศัยธรรมชาติ เลย...ธรรมชาติก็ต้องอาศัยมนุษย์เหมือนกัน อาศัยที่ว่า ไม่ให้มนุษย์ทำลายธรรมชาติ... แต่ส่วนใหญ่มนุษย์ก็ต้องอาศัยธรรมชาติ ถ้ามนุษย์ทำลายธรรมชาติก็เท่ากับทำลายตัวเอง”	“ การพัฒนาเป็นตัวเปลี่ยนแปลงหลายอย่างของธรรมชาติ การพัฒนามันก็เกิดจากมนุษย์ที่พัฒนาสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ มา อำนวยความสะดวก โดยไม่คำนึงถึงธรรมชาติ เช่น รถ ทำให้เกิดมลพิษมากมาย ทุกๆ อย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ต้องใช้พลังงานจากธรรมชาติทั้งสิ้น...”

“ ธรรมชาติ = ธรรม = สัจจะ = ความจริง เรามักมองว่า มนุษย์เป็นเจ้าของธรรมชาติ แต่หากมองในอีกด้านหนึ่งแล้ว เราเป็นเพียงองค์ประกอบหนึ่งของธรรมชาติเท่านั้น แต่หากเรามองธรรมชาติว่าเป็นธรรมชาติแล้ว เราก็จะสามารถเรียนรู้ที่จะอยู่กับธรรมชาติอย่างที่เป็นสุข”	“ คนมักจะมองหาและแสวงหาประโยชน์จากธรรมชาติอยู่เสมอๆ โดยเราลืมมองไปว่า ในวันหนึ่งข้างหน้า การรุกรานนี้จะทำให้ระบบนิเวศเกิดการเสียสมดุล”	“ การพัฒนาที่ครอบงำมา อาจส่งผลเสียมากกว่าผลดีที่จะได้รับ หากขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจส่งผลร้ายแรงให้กับตัวมนุษย์มากกว่าธรรมชาติเสียอีก”
--	--	--

การเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ (design/re-design) ในแบบการเรียนรู้ที่ 1: การเรียนรู้บนฐานประสบการณ์เดิม (Activating Prior Learning by New Concepts) มีอยู่ทั้งหมดสี่ครั้ง แต่ละครั้ง คณะวิจัยจะเลือกเนื้อหาข้อมูลกับมโนทัศน์หลักที่มีความสอดคล้องกัน 1-2 มโนทัศน์ พร้อมไปกับการสร้างช่องทางในการประเมินผล โดยพิจารณาจาก *การมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักศึกษา และผลผลิตของการเรียนรู้* ทั้งในรูปงานกลุ่ม คือ การรายงาน “ข่าว” และงานรายบุคคล เช่น การเขียนบทสนทนาของตนกับปรัชญาในกิจกรรมที่ 3 และการทดสอบปลายภาคการศึกษาอีก 3 ข้อ

ภาพที่ 5-7 : นักศึกษาช่วยกันสร้างการเรียนรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้เดิม

คณะวิจัยกระต๊อบด้วยแนวคิด

ในกิจกรรมที่ 1 นักศึกษาจะเรียนรู้จากการนำเสนอประสบการณ์เรียนรู้ภาคสนามในกรณี “ลอมพระเจ้า” ของเพื่อนหน้าชั้นเรียน (ภาพที่ 5-6) ดูตัวอย่างองค์ประกอบของเนื้อข่าวว่าเป็นอย่างไร จากนั้นทุกกลุ่มที่ได้รับบทบาทเป็น “โต๊ะข่าว” จะเริ่มทำงานข่าวของตน บางกลุ่มมีสมาชิกเคยสังกัดอยู่ในกลุ่มที่เคยเรียนรู้เรื่องนี้ในภาคสนามมาก่อนจะเพิ่มเติมรายละเอียดให้กับเพื่อนๆ บางกลุ่มจะส่งผู้สื่อข่าวของตนไปสัมภาษณ์เพื่อนกลุ่มอื่นเพิ่มเติม บรรยายภาคในห้องเรียนมีชีวิตชีวาและสนุกสนาน กระทั่งทุกกลุ่มเขียนเสร็จ ดังตัวอย่างที่ยกมาข้างล่าง

การพาดหัวข่าวของแต่ละโต๊ะข่าว

โค่นมะยมหิน ชาวบ้านป่วนกลางดึก (แชมป์ดี)	ไม้เก่าถูกโค่นแล้ว (Edwin News)	ลูกสื่อขวางกลางลอมพระเจ้า (คันปากอยากเม้าท์)
ตัดไม้ลอมพระเจ้า-เฮี้ยน !! หักคอถึงบ้าน (สอดรู้ Weekly)	ตัดไม้ ลอมพระเจ้า ชาย 600 ชาวบ้านเดือด (ฯพณฯ โพสต์)	มะยมหินโดนอุ้ม (สารละลาย)
ทำซิด ! ตัดไม้หน้าหมู่ 3 คนโอบ	ขอได้เดือด ยมหินหายไป	ลอมพระเจ้า นายทุนหวัดดับ ตัด

ชาวบ้านรับไม่ได้ (เจ้าจะแจะ)	(สโนว์ไวโอเล็ต)	ไม้ศักดิ์สิทธิ์ (สรรพ(ปรับ)โพสต์)
ชิดแนว ๆ ๖ ต้นที่ลอมพระเจ้า (โต๊ะขาว)	บะอ้า โคนเขียดกลางป่าใหญ่ (The Story Post)	บ้านขอเตอด ! ตัดลอมพระเจ้า (กณ.)

ตัวอย่างรายงานข่าว 2 ชิ้น

<p>ตัดไม้ลอมพระเจ้า-เฮี้ยน !!</p> <p>หักคอกถึงบ้าน</p> <p><i>สอด้รู้ Weekly</i></p> <p>เมื่อวันที่ 27 เมษายน 2548 ผู้สื่อข่าวได้รับรายงานจากเหยี่ยวข่าว อี อี ซึ่งได้รับรายงานว่า ชาวบ้านกำลังตกอยู่ในสภาวะที่แตกตื่น เนื่องจากนายกบ(นามสมมติ) ชาวบ้านบ้านขอใต้ ต.บ้านขอ อ.เมืองปาน จ.ลำปาง ที่กำลังตกอยู่ในภาวะออกสันขวัญแหวนหลังจากที่คืนวานได้ฝันว่า เจ้าออกหม่นซึ่งเป็นผีที่คุ้มครองรักษาหมู่บ้านตามมาฆ่าหักคอก</p> <p>นายกบ ได้เปิดเผยเรื่องราวกับเหยี่ยวข่าว อี อี ด้วยใบหน้าซีดซีขาวว่า หลังจากที่ตนได้ถูกว่าจ้างจากนายเขียด (นามสมมติ) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน บ้านหนอง ต.บ้านขอ อ.เมืองปาน จ.ลำปาง ให้ไปตัดไม้ยมหิน ที่อยู่ในบริเวณลอมพระเจ้า ซึ่งลอมพระเจ้าอยู่บริเวณกลางทุ่งนา หลังวัดขอหัวช้าง ที่อยู่ในเขต บ. ขอใต้ ในอดีตบริเวณลอมพระเจ้าเป็นวัดเก่า ซึ่งชาวบ้านยังให้ความเคารพนับถือและถือเป็นเขตศักดิ์สิทธิ์ของหมู่บ้าน นายกบเล่าต่อว่า ในวันที่ 26 เมษายน 2548 ตนได้ไปตัดไม้ตามที่นายเขียดว่าจ้าง ในระหว่างที่กำลังขนย้ายไม้ที่ตัดมานั้นก็มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งมาดักจับจึงได้ทราบภายหลังว่า ไม้ยมหินนี้เป็นไม้อนุรักษ์ และอยู่ในเขตพื้นที่ของชุมชน ทำให้ชาวบ้านเกิดความไม่พอใจ กลัวว่าจะเกิด "ชิด" ขึ้นในหมู่บ้าน เนื่องจากบริเวณนั้นเป็น พท.ศักดิ์สิทธิ์ หากตัดไม้นั้นจะทำให้น้ำที่อยู่ล้อมรอบลอมพระเจ้าแห้งขอด และไม่ไหลไปยังน้ำบ่อเย็น ซึ่งเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้าน</p> <p>คณะกรรมการหมู่บ้านขอเหนือ และขอใต้จึงลงมติกันว่า จะปรับเงินนายกบและนายเขียด รวมเป็นเงิน 50,000 บาท และริบไม้ของกลางไว้ใช้ประโยชน์ในวัดขอเหนือ ขอใต้ ซึ่งชาวบ้านลงมติไม่นำส่งทางการเนื่องจากเห็นว่า เป็นคนในหมู่บ้าน จึงออมขอมให้นำส่งตำรวจ</p> <p>หลังจากที่ตนได้กลับมาพักผ่อนที่บ้านในคืนวันที่ 26 เมษายน 48 ก็ได้หลับฝันเห็น พระเจ้าออกหม่นมาฆ่าหักคอกตามข่าวข้างตน.</p>	<p>ไม้เก่าถูกโค่นแล้ว</p> <p><i>Edwin News</i></p> <p>เกิดเหตุการณ์ตัดไม้ยมหินและไม้จัญจา จำนวน 5 ต้น เป็นไม้เก่าที่หมู่บ้านขอใต้ ต.บ้านขอ อ.เมืองปาน จ.ลำปาง เมื่อประมาณเดือนเมษายนที่ผ่านมา</p> <p>จากการสอบถามชาวบ้าน พบว่า ผู้ที่ตัดไม้ยมหินและไม้จัญจา นั้น คือ นายทอน (ไม่ทราบนามสกุล) เป็นเจ้าของที่นาใกล้บริเวณที่เกิดเหตุซึ่งบริเวณที่เกิดเหตุ เรียกว่า ลอมพระเจ้า ซึ่งแต่เดิมบริเวณนี้เป็นวัดเก่าที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และต้นไม้ดังกล่าวเป็นของส่วนกลางของบ้านขอเหนือ และบ้านขอใต้ ที่ห้ามมิให้ผู้ใดตัดหรือทำลาย</p> <p>ภายหลังได้ร่วมกันติดตาม และสามารถจับกุมผู้กระทำผิดและของกลางได้ แต่ไม่ได้ส่งเรื่องให้ทางการ เพียงให้ผู้ใหญ่บ้านและชาวบ้าน บ้านขอเหนือ และขอใต้ได้ใช้สิทธิชุมชนเป็นมาตรการในการจัดการผู้กระทำผิด โดยไม่เอาโทษแก่ผู้กระทำผิด แต่ให้ยึดของกลางไว้ ซึ่งของกลางได้ถูกแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ให้บ้านขอเหนือและขอใต้เก็บไว้เป็นของส่วนกลาง</p> <p>จากการสอบถามจากชาวบ้านเรื่อง การใช้สิทธิชุมชนเพื่อลงโทษผู้กระทำผิด โดยไม่ส่งเรื่องให้ทางการนั้น เนื่องจากของกลางที่ได้เป็นไม้เก่าที่มีมานาน หากส่งเรื่องให้ทางรัฐแล้วก็จะถูกยึดไว้เป็นของกรมป่าไม้ ส่วนผู้กระทำผิดชาวบ้านได้ลงมติว่า จะไม่ส่งให้ทางการดำเนินการ เพราะเป็นราษฎรในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวถ้าจับกุมก็จะขาดเสาหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว และไม่ได้ถูกแบ่ง 2 ส่วน ตามที่แหล่งข่าวได้กล่าวมาข้างต้น.</p>
--	---

กิจกรรมที่ 2

ก่อนที่จะเริ่มเรียนรู้ในกิจกรรมที่ 2 คณะวิจัยได้แจกคำถาม 2 ข้อเพื่อทดสอบความเข้าใจเกี่ยวกับ “มโนทัศน์หลัก” ในกิจกรรมที่ 1 ของนักศึกษาว่าเป็นอย่างไร

“อาจารย์ยังไม่ทันได้สอนอะไรก็ quiz แล้ว หนูจะเอาอะไรไปตอบคะ” นักศึกษาคนหนึ่งบ่น

คณะวิจัยชี้แจงให้นักศึกษาฟังว่า การ quiz ครั้งนี้ไม่ใช่การเก็บคะแนนเพื่อวัดความเข้าใจต่อเนื้อหา หรือทดสอบเพื่อสอนเนื้อหาอื่นต่อไป แต่เป็นการประเมินเพื่อย้อนกลับไปพิจารณาว่า ทางคณะวิจัยต้องออกแบบและจัดกิจกรรมใดเพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจต่อ “มโนทัศน์หลัก” มากขึ้นหรือไม่ และผลของการ quiz พบว่า คณะวิจัยต้องออกแบบการเรียนรู้เพิ่มเติมในกิจกรรมที่ 3-4 เพื่อให้นักศึกษาสามารถสร้างแบบแผน หรือวงจรที่คงตัวต่อสิ่งที่จะเรียนรู้มากขึ้น

จากนั้นก็เริ่มจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2 คณะวิจัยยังคงใช้สิ่งที่นักศึกษาเรียนรู้มาจากภาคสนามเป็นตัวตั้ง และสร้างสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ด้วยการจำลองบรรยากาศห้องอำนวยการโทรทัศน์ ที่มีพิธีกรคอยซักค้ำนักศึกษากลุ่มนักศึกษาที่แสดงบทบาทเป็นชาวบ้าน และมีข้อมูล ข้อคิดเห็นที่แตกต่างของนักวิชาการต่างสาขาติดอยู่รายรอบ

ภาพที่ 8-10 : เรียนรู้ที่มาของแนวคิดการจัดการเขตอนุรักษ์ และข้อคิดเห็นอื่นๆ บนผนังห้องเรียน

ตัวอย่างรายงานข่าว

สรยุทธ เหวอ! ชาวบ้านจะกลางรายการ

คันปากอยากเมาท์

เมื่อเวลา 14.30 น.ของวันนี้ ตัวแทนชาวบ้าน บ้านดอนไชยและบ้านป่าเหมี้ยง ตกเถียงกันอย่างดุเดือดเรื่อง... (อ่านต่อหน้า 9)

(ต่อจากหน้า 1) อุทยานแห่งชาติ ซึ่งตัวแทนชาวบ้านทั้ง 2 หมู่บ้านนี้เดือดร้อนเพราะอุทยานฯได้เข้ามาประกาศพื้นที่เขตป่าอนุรักษ์ทับซ้อนพื้นที่ทำกินของชาวบ้าน สร้างความเดือดร้อนต่อวิถีชีวิตของชาวบ้าน ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การทำมาหากินต้องหลบๆซ่อนๆ หากมองในมุมกลับแล้วการเข้ามาของอุทยานฯและปรากฏใช้กฎหมายของอุทยานฯนั้น ได้มาที่หลังของการตั้งหมู่บ้าน ซึ่งเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วว่า ทรัพยากรต่างๆ บริเวณรอบๆบ้าน ชาวบ้านมีสิทธิในการใช้ เพราะการเข้ามาจับจองพื้นที่ก่อน ก็คือว่ามีสิทธิในพื้นที่นั้น ปราบจากការห้าม การบังคับของรัฐ แต่พื้นที่ของชาวบ้าน

ชาวบ้านเดือดร้อนประกาศอุทยาน

ทับพื้นที่ทำกิน

กลุ่มฯพณฯ post

จากรายการถึงลูกถึงหลาน มีการเปิดประเด็นเวลา 15.00 น. วันที่ 29 มิถุนายน 2548 จากการถกเถียงในประเด็นเรื่องผลกระทบหลังจากการประกาศเขตป่าอนุรักษ์ จากการที่มีกระแสการจัดการป่าอนุรักษ์ในกระแสโลก โดยการมองป่าเป็นทรัพยากรส่วนรวมของประเทศ รัฐบาลส่วนใหญ่ในโลกเห็นว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ควรที่จะได้ถูกใช้ประโยชน์และบางพื้นที่ควรที่จะได้รับการอนุรักษ์ไว้ ซึ่งประเทศไทยก็ได้รับกระแสนี้เข้ามาด้วย โดยปรับพื้นที่ป่าบางส่วนให้เป็นพื้นที่เขตอนุรักษ์ ในปีพ.ศ. 2504 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ประกาศ พ.ร.บ อุทยานแห่งชาติ ซึ่ง พ.ร.บ นี้ได้สร้างผลกระทบต่อชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าเดิม

บ้านป่าเหมี้ยงและบ้านดอนไชย ตั้งอยู่บริเวณเทือกเขาฝิ่นน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญต่อแม่น้ำวัง และบ้านเหล่านี้เป็นตัวอย่าง

<p>นั้นไม่มีเอกสารสิทธิ์</p> <p>สมชาย บริษัทศิลปะกุล กฎหมายมาความยุติธรรม “กฎหมาย กีดกัน สิทธิ ที่เคยมีมา ตามจารีตประเพณี กล่าวคือ ในช่วงหนึ่งระบบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากร โดยเฉพาะกฎหมายที่ดินที่มีการปรับระบบคือ ในสมัยรัชกาลที่ 5 เราไม่เคยมีเอกสารสิทธิ์ ต่อมาการดูว่าใครมีสิทธิในที่ดินต้อง มีการรับรองจากระบบเอกสารสิทธิ์ ใครไม่มีเอกสารสิทธิ์ ถือว่า ที่ดินนั้นไม่ใช่ของตน แต่การมีเอกสารสิทธิ์ต้องแลกกับการเสียภาษีทำให้ชาวบ้านไม่มารับเอกสารสิทธิ์ด้วย</p> <p>จะเห็นได้ว่า เอกสารสิทธิ์มีความสำคัญ ในการรับรองสิทธิในที่ดินเป็นเหตุให้ชาวบ้านทั้งสองหมู่บ้านนี้ขาดหลักฐานในการ ยืนยัน และนำมาต่อรองกับอุทยานฯ</p> <p>สรุป การจัดตั้งอุทยานฯส่งผลกระทบต่อชาวบ้านในแง่ของวิถีชีวิตที่ ต้องเปลี่ยนไป ทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมา ส่วนหลักการของ กฎหมายอุทยานฯจะเห็นว่า ชาวบ้านเป็นผู้ถูกรุกป่า และไม่สามารถอยู่ในป่าได้</p> <p>และจุดประสงค์ของทั้งสองฝ่ายคือการ อนุรักษ์ป่าให้คงอยู่ต่อไปเพียงแต่มีวิธีการที่แตกต่างกันเท่านั้น</p> <p>ละจะเถียงกันไปทำไม?</p>	<p>หมู่บ้านเพียงส่วนน้อยที่ได้รับผลกระทบจากการประกาศเป็น อุทยานในปี 2531 ได้มีการประกาศอุทยานทับเขตหมู่บ้านของ ชาวบ้าน ทำให้เกิดการจำกัดสิทธิ์และการทำมาหากินของชาวบ้าน มีการสร้างกฎเกณฑ์ ออกกฎหมายควบคุมการใช้ดำรงอยู่ และหา ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้จากชาวบ้าน โดยรัฐมองว่าป่าเป็น ของคนส่วนรวม คนทั้งประเทศไม่ต้องการให้คนใดคนหนึ่ง หรือ กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และมองว่าคนกลุ่มนี้ จะเป็นคนที่ถูกรุกและทำลายทรัพยากรของส่วนรวม จึงมองว่า ควร จะแยกคนออกจากป่า จากการที่พยายามดึงคนออกจากป่านั้น ทำให้เกิดแรงต้านระหว่างรัฐกับชาวบ้าน โดยทั้งสองฝ่ายพยายามหา ข้อตกลงกัน โดยฝ่ายรัฐพยายามที่จะดึงคนออกจากป่า โดย พยายามย้ายถิ่นอาศัย ควบคุมพื้นที่การทำกินของชาวบ้าน และ หยิบยื่นนโยบายต่างๆ ให้กับชาวบ้าน แต่นโยบายที่มาจากรัฐใน การส่งเสริมในการประกอบอาชีพนั้นมันไม่ได้สอดคล้องกับระบบ ความรู้พื้นฐานเดิมของชาวบ้าน จึงทำให้ปัญหาการประกาศเขต อุ ท ย า น ใน ปี จ ุ บ ัน ยัง ไม่ ส า ม า ร ถ หา ข้อสรุปได้.</p>
--	---

กิจกรรมที่ 3

ผลจากการ quiz เมื่อครั้งที่แล้ว ยังนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3 ที่ให้นักศึกษา แต่ละคนสนทนากับปรัชญาในสังคมตะวันตก อันเป็นต้นธารความคิด และปัญหาที่เกิดขึ้นกับ ทรัพยากรในกิจกรรมที่ผ่านมา ดังตัวอย่างของนักศึกษา 3 คนที่ยกมา

1. ทรัพย์สินใดในตัวคุณที่ทำให้มีความภาคภูมิใจที่สุด		
<p>“ปัญญาและความเฉลียวฉลาดของตนเอง ถึงแม้ว่า คนเราจะไม่รู้รอบรู้ทุกๆ ด้าน แต่ก็ สามารถเอาตัวรอด และมีความสุขกับการ ดำรงอยู่ในปัจจุบันได้”</p>	<p>“...ไดอารี่ของพ่อ ซึ่งไดอารี่เล่มนี้ข้าพเจ้ามีความรู้สึกว่ามีค่ามากๆ หากเปรียบเป็น ค่าเงินอาจหาไม่ได้เลย...อ่านแล้วยิ้ม น้ำตาซึมทุกครั้งเลย เหตุผลของไดอารี่ เล่มนี้คือ พ่อได้บันทึก เริ่มตั้งแต่วันที่แรกที่ ข้าพเจ้าเกิดมาลืมหัดโลกและบันทึกนี้ บรรยายถึงการเปลี่ยนแปลง การ เจริญเติบโตของข้าพเจ้าเรื่อยมา...”</p>	<p>“มือ” เป็นอวัยวะที่น่าเกลียดที่สุด ยาวก็ไม่ เท่ากัน สั้นบ้าง ยาวบ้าง แต่มือกลับสร้าง ประโยชน์มากมาย จะดีจะชั่วก็อยู่ที่มือของ เราเช่นเดียวกัน “สิ่งที่น่าเกลียด สิ่งที่เกลียด ชัง บางครั้งเราก็ต้องยอมทำ เมื่อทำให้เรา ดำรงอยู่ได้”</p>
2. นักปรัชญา John Locke และ Thomas Hobbes กล่าวไว้ในทำนองว่า “การมีชีวิตอยู่ของปัจเจกชน ขึ้นอยู่กับทรัพย์สิน ถ้าปัจเจกชนผู้ใดไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ เขามันนั้นต้องสิ้นชีวิต” คิดเห็นอย่างไรกับปรัชญานี้		
<p>“ปัจจุบันนี้เป็นยุคของโลกาภิวัตน์ เป็นยุค ของคนรวย-จน ทรัพย์สินสิ่งของหรือ เงินตรามีค่าอย่างยิ่งและสามารถซื้อสิ่งของได้ หลายอย่างรวมถึงความสุขเล็กๆ น้อยได้ หากผู้ที่มีทรัพย์สินน้อยก็จะพลอยถูกเบียด</p>	<p>“ข้าพเจ้ามองว่าในแง่ปรัชญานี้เป็นคำ กล่าวที่ถูกต้อง แต่ไม่ถูกต้องทั้งหมด หาก ใช้กับมุมมองของปัจจุบัน อาจใช้ได้ บางส่วนเพราะในปัจจุบันอาจใช้ได้ บางส่วนเพราะปัจจุบันนี้ความอยู่รอดของ</p>	<p>“คำไทยที่ว่า “การไม่มีโรค เป็นลาภอัน ประเสริฐ” ยังคงเป็นคติหลักในการมีชีวิต ของมนุษย์ ทรัพย์สินทั้งหลายเป็นแค่ภาพ ลวงตา มีได้ก็ต้องเสียได้ ไม่ยั่งยืนเท่ากับการ รักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงอยู่เสมอ...”</p>

ลงด้วยผู้ที่มีทรัพย์สินอำนาจ หน้าที่ที่มากกว่า...”	มนุษย์ คือ การมีทรัพย์สินมากมาย...คนที่มีทรัพย์สินมากก็สามารถดำรงชีวิตได้ดีกว่าผู้ที่มีทรัพย์สินน้อย”	
3.การมีชีวิตอยู่ของปัจเจกชน ขึ้นอยู่กับทรัพย์สิน ถ้าปัจเจกชนผู้ใดไม่สามารถเป็นเจ้าของทรัพย์สินได้ เขาผู้นั้นต้องสิ้นชีวิตดังนั้น.....(เดิมความคิดเห็นตัวเอง)		
“ชีวิตจะดำรงอยู่ได้ ถ้าหากมีทรัพย์สินเป็นองค์ประกอบ”	“การมีชีวิตอยู่ของปัจเจกชนขึ้นอยู่กับทรัพย์สิน”	“แต่ทว่า การขวนขวายเพื่อมีชื่ออยู่บนทรัพย์สินของปัจเจกชนท่านนั้น อาจต้องแลกมาด้วยความตายเฉกเช่นเดียวกัน”
4.แลกเปลี่ยนความคิดเห็นข้อ 1-3 กับเพื่อนที่อยากหามากที่สุดในห้อง		
<p>“จากการคุยกับเพื่อนแล้ว เพื่อนมีความคิดว่า “เงิน” เป็นสิ่งที่ทำให้เคามีความสุขที่สุด เพราะว่า เงินสามารถซื้อได้ทุกอย่างในปัจจุบัน เช่น ความสะดวกสบาย ความสุขต่างๆ ...</p> <p>แนวความคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเพื่อนและตัวเองมีความเห็นตรงกันว่า ทรัพย์สินเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ เพราะการแสวงหาเพื่อความผาสุกในการดำรงชีวิตประจำวัน หากไม่มีทรัพย์สินก็ไม่สามารถดำรงชีพได้...</p> <p>เพื่อนมีความคิดว่า การดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องมีทรัพย์สิน เพราะการดำรงชีวิตจะต้องมีปัจจัยหลายอย่างเป็นสิ่งเกื้อหนุน ทำให้เราต้องมีทรัพย์สินในชีวิตประจำวันเพื่อความอยู่รอด...”</p>	<p>“ทรัพย์สินที่มีค่าระหว่างข้าพเจ้ากับเพื่อนต่างกัน เพราะของเพื่อนเป็นทรัพย์สินที่อยู่ในร่างกาย(สมอง) แต่ข้าพเจ้าเป็นทรัพย์สินนอกร่างกาย แต่ระหว่าง 2 สิ่งนี้สามารถเชื่อมโยงความเหมือนกันได้เพราะสมองเป็นส่วนหนึ่งในการคิดเรื่องราวในใจอารี</p> <p>ต่างกัน เพราะของเพื่อนควรเห็นคุณค่ากับทรัพย์สิน แต่ของข้าพเจ้าให้คุณค่ากับทรัพย์สินหากมีทรัพย์สินมากก็สามารถมีชีวิตดีกว่า</p> <p>ปรัชญาของเพื่อนเป็นปรัชญาที่ดีปรัชญาหนึ่ง เพราะมนุษย์ดำรงอยู่ได้ด้วยสมอง”</p>	<p>“ทรัพย์สินไม่เหมือนกัน เพราะทำให้เราเห็นสิ่งที่แตกต่างกันออกไป ในสถานที่เดียวกัน เพราะว่า คนเราเมื่อมองในมุมหนึ่งอาจมองไม่ลึกซึ้งและไม่ถ้วนถี่ ก้อนหินที่ใสๆ เมื่อได้มองใกล้ๆ อาจจะเป็นเพชรได้ทันที เห็นด้วย เรื่องเงินๆ ทองๆ ไม่เข้าใครออกใคร เมื่อมีทรัพย์สินเราก็อยู่ได้ หิวขึ้นก็มีกินออกไปไหนก็ได้ไป”</p>
5.แล้วทรัพย์สินใดเล่า นักปรัชญาเอ๋ยที่สร้างแรงดึงดูดให้ปัจเจกชนได้เทียมเท่า		
ทรัพย์สินเอกชน	ค.ทรัพย์สินชุมชน	สิ่งนั้นที่ว่า อาจารย์เอ๋ย คือ ทรัพย์สินชุมชนได้ใช้ร่วมกัน ทำร่วมกัน จัดการร่วมกัน

หลังจากการสนทนากับปรัชญาเป็นรายบุคคล และเปรียบเทียบความเหมือนต่างกับเพื่อนร่วมชั้นแล้ว คณะวิจัยเชิญตัวแทนนักศึกษามาช่วยกันประมวลข้อมูลและจับกิจกรรมด้วยการเขียนข่าวของแต่ละกลุ่มดังปรากฏ

การพาดหัวข่าว

โพลชี้ชัด ! 300 ปีผ่านไป จอห์น ล็อคหงายหลัง วยรุ่นเปลี่ยนไป... เด็กไทยยุคใหม่ไม่รักกัน (แซมมดี)	ทรัพย์สินที่ทำให้เราเสพสุข (Edwin News)	โลกอึ้ง ! 350 ปี วิถีดิดเปลี่ยนไป เปลี่ยนมา (คันปากอากเมาท์)
3 ศตวรรษก็ปรัชญาที่เปลี่ยนแปลง (สอด้รู้ Weekly)	ศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนแนวคิดปรัชญา ศตวรรษที่ 17 มองทรัพย์สินเป็นนามธรรมมากขึ้น (ฯพณฯ โพลด์)	บรรพบุรุษศตวรรษที่ 17 พังวัดถุนิยม ลูกหลานพัฒนาหาความสุขทางจิตใจ (सारละลาย)

350 ปีกับปรัชญาที่ถูกเปลี่ยนแปลง (เจ้าะแจะ)	เผยความคิดเปลี่ยนไปเมื่อโลกก้าวเข้าสู่คริสต์ศตวรรษที่ 21 (สโนว์ไวโอเล็ต)	350 ปีกับความคิดที่เปลี่ยนไป (สรรพ(ปรับ)โพสต์)
“ทรัพย์สิน” 3 ศตวรรษแห่งการเปลี่ยนแปลงของปรัชญา (โต๊ะขาว)	โพลสำรวจนักศึกษา มธ. ล้ำปางซ็อค (The Story Post)	ศตวรรษ 17 ที่เล็งเห็นความสำคัญของทรัพย์สิน 21 กลับเล็งเห็นความสำคัญของจิตใจ (กณ.)

กิจกรรมที่ 4

ภาพที่ 11-13 : กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 เป็นการต่อยอดโน้ตสนเรื่อง สิทธิ ผ่านบทบาทครอบครัวสมมติ

จากผลผลิตการเรียนรู้ในแบบเรียนที่ 1 ซึ่งโดยมากอยู่ในรูปของ “ข่าว” พบว่า นักศึกษาจำนวนหนึ่งแสดงความคิดเห็นเชิงเปรียบเทียบระหว่างการบันทึกสาระสิ่งที่เรียนรู้ในรูปแบบ รายงาน(วิชาการ) กับ รูปแบบข่าว ว่า สิ่งหลังสนุกกว่า เพราะพวกเขามีอิสระในการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์กับตัวงานได้มากกว่า หรือ ไม่มีกรอบทางวิชาการ

ถ้าพิจารณาข่าว ตามหลักการประเมินผลบนฐานสมองว่าด้วย การประเมินความรู้สึก (Emotions) กับสิ่งที่เรียน (how learners feel about it) คำตอบข้างต้นของนักศึกษาก็เป็นตัวชี้วัดหนึ่งและเห็นเป็นรูปธรรมได้อย่างชัดเจนระหว่างที่พวกเขาทำข่าว บางคนเอาปากกามาทำเป็นไมค์โครโฟนไปสัมภาษณ์เพื่อน บางโต๊ะยกโขยงไปดูข้อความแสดงความคิดเห็นรอบห้อง ทุกโต๊ะสวมหัวกันพูดคุยกับสิ่งที่เขียน ภาษาที่ใช้พาดหัวข่าวและเนื้อหาข่าวในหลายส่วน

ส่วนการประเมินว่า นักศึกษาเรียนรู้อะไร (what learners know) เกี่ยวกับเนื้อหา(Contents) ที่คณะวิจัยจัดลงไป ผลที่เป็นภาพรวมของการเรียนรู้ก็ปรากฏชัดจาก “เนื้อหาข่าว” ที่มีการลำดับเหตุการณ์ ระยะเวลา สถานที่ หรือบางชิ้นเพิ่มเติมบทวิเคราะห์เข้าไป อีกทั้งข่าวยังเป็นผลผลิตที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับบริบทภายนอกห้องเรียน (Context) ว่าสัมพันธ์กันอย่างไร (how learner relate it to the world) ในแง่ “เนื้อหา” ที่นำมาเรียนรู้ เช่น ความขัดแย้งในการเข้าถึงทรัพยากร และงานข่าว ที่พวกเขา

พบอยู่ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ข้าวยังสามารถนำมาประเมินโดยภาพรวมได้ว่า ผู้เรียน(แต่ละกลุ่ม) จัดการกับข้อมูล(Processing) อย่างไร (how learners manipulate data) ตั้งแต่การจับประเด็น โยงข้อมูล สรุป นำเสนอเป็นหัวข้อข่าวและเนื้อข่าว (ถึงแม้ คุณภาพจะต่างกัน)

อย่างไรก็ตาม นักศึกษาบางกลุ่มเคยเสนอให้คณะวิจัยช่วยวิพากษ์วิจารณ์ และเสนอแนะการเขียนข่าวของกลุ่มเขา แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านเวลาและการจัดห้องเรียนรวม ทำให้คณะวิจัยไม่ได้ทำตามข้อเสนอนี้ คณะวิจัยมีข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า ถ้าจะประเมินประสิทธิภาพของการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมในแบบที่ 1 โดยดูผ่านจากการทำงานข่าวน่าจะแบ่งกลุ่มทำงานด้วยจำนวนคนนี้น้อยลงกว่านี้

ช่วงการสอบปลายภาค คณะวิจัยมีการประเมินผล “แบบการเรียนรู้ที่ 1” อีกครั้ง โดยใช้ข้อสอบ 3 ข้อ ดังนี้

คำถามข้อที่หนึ่ง เป็นการประเมินว่า การเรียนรู้ใหม่ควรเริ่มจากสิ่งที่เคยรู้มาก่อน หรือไม่อย่างไร นักศึกษา 4 คน จาก 94 คน มองว่า สิ่งที่จะเรียนรู้ใหม่ในวิชานี้ไม่จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้จากสิ่งที่เคยเรียนรู้มาก่อนก็ได้ การกล่าวเช่นนี้ นักศึกษาทั้งสี่ไม่ได้แสดงให้เห็นว่า พวกเขามีท่าทีปฏิเสธต่อการเรียนรู้บนฐานประสบการณ์เดิมของเขาเอง หรือ พวกเขาค้นหาความหมายในสมองของพวกเขาแล้วไม่พบที่ทาง ไม่พบทางเชื่อมต่อระหว่างข้อมูลเดิมกับข้อมูลใหม่

หนึ่งในนั้น กล่าวว่า ถ้าเรียนรู้จากสิ่งที่เคยรู้มาก่อนซ้ำอีกครั้งทำให้ตัวเองไม่น่าสนใจและเกิดความเบื่อหน่ายเพราะรู้แล้ว นักศึกษาคนนี้นัยกตัวอย่างเรื่อง ฝึปปูย่า(สายตระกูล)ที่เรียนรู้จากการลงสนามในช่วงฤดูร้อน แต่เมื่อกลับมาเรียนในห้องเรียนก็ต้องมาเรียนเนื้อหาเรื่อง ฝึปปูย่า ซ้ำอีกครั้ง ในทางกลับกัน เขาเห็นว่า การไปทัศนศึกษาที่อุบลราชธานีทำให้เขาเรียนรู้สิ่งใหม่ มีประสบการณ์ใหม่ (46247006xx) ขณะที่นักศึกษาอีกคนหนึ่งเสนอว่า สิ่งใหม่ที่สมองของตนได้รับ คือ “การจัดการเรียนการสอนแบบใหม่” ที่แตกต่างจากเดิม การเรียนแบบใหม่ส่งผลให้ตัวเองได้รับประสบการณ์ชีวิตต่างๆ และการเรียนรู้จริงนอกห้อง ซึ่งตนเองไม่เคยรู้มาก่อน (46247002xx)

นักศึกษาส่วนใหญ่ (90 คน) มีทัศนคติสอดคล้องไปกับหลักการเรียนรู้บนฐานสมองที่ว่า สมองเรียนรู้สิ่งต่างๆ โดยการหาความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ (Rational Brain) เมื่อพวกเขาค้นพบความหมาย ค้นพบข้อมูลเดิมในความทรงจำระยะยาวก็เสมือนกับประตูทางเข้าได้แง้มออกให้ “ข้อมูลใหม่” มีโอกาสไปประสานสนทนากับ “ข้อมูลเดิม” จนเกิดแบบแผนหรือวงจรใหม่ๆ ตามคำอธิบายที่สรุปจากข้อคิดเห็นของนักศึกษาในการสอบครั้งนี้ คือ

“ค ว ม รู้ เ ต ม ” เป็นพื้นฐานต่อการทำความเข้าใจ และเป็นแนวทางในการเรียนรู้ขั้นต่อไป การเรียนรู้ใหม่บนฐานความรู้ ฐานประสบการณ์เดิมที่มีอยู่เป็นการเพิ่มพูนความรู้ให้กว้างมากยิ่งขึ้น ทำให้เห็นมุมมองใหม่ เกิดคำถามใหม่ หรือเข้าใจความรู้ที่เคยรู้มากกว่าเดิม แตกต่างไปจากเดิมหรือรู้ข้อจำกัดของความรู้เดิมและรู้ว่าตัวเราเองมีความรู้ที่เป็นจริง ถูกต้อง และลึกซึ้ง หรือไม่

นี่คือ ตัวอย่างหนึ่ง “...เราควรทบทวนสิ่งที่เรารู้มาก่อน...บางสิ่งที่เรารู้ อาจนำไปใช้ประกอบสิ่งที่เรากำลังจะเรียนรู้ใหม่ๆ ...และรู้ว่า ความรู้ใหม่ๆ อาจไม่มีประโยชน์เลยก็ได้ ตัวอย่าง...ทฤษฎีของ John Lock ก็เหมือนความรู้ใหม่ แต่หากมองและทบทวนความรู้เดิมที่เราเคยไปอยู่ในชุมชนพบว่า ...ความรู้(นี้)...อาจใช้ได้จริงกับบางท้องถิ่นเท่านั้น”(46247006xx)

คำถามข้อที่สอง เป็นการประเมินความเข้าใจและการใช้ “ข้อมูลใหม่” ในที่นี้ คือ การใช้แนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ปัญหาความขัดแย้งเรื่อง สิทธิในการจัดการทรัพยากร ด้วยการจัดตั้งโจทย์คำถามว่า คิดอย่างไรกับข่าวนี้ ???

ชาวบ้านรุกอุทยานแจ้ซ้อน

ลำปาง/เจ้าหน้าที่อุทยานนำกำลังบุกจับชาวบ้านลักลอบตัดไม้ ชาวบ้านลุกฮือปิดล้อมรถปะทะเจ้าหน้าที่บาดเจ็บอ้ากฏหม่มบ้าน เขาไม่ไปสร้างบ้าน จังหวัดเผยชาวบ้าน ไม่มีสิทธิ ย้ำดำเนินการขั้นเด็ดขาด นักวิชาการเสนอทางออกจัดการร่วม.

คณะวิจัยตั้งใจที่จะใช้ “ข่าว” ที่มีการพาดหัวเชิงลบต่อชุมชนท้องถิ่นเหมือนที่ปรากฏอยู่ในสื่อมวลชนบางฉบับ จากคำตอบของนักศึกษา พบว่า ความเข้าใจต่อปัญหานี้อยู่ในเกณฑ์ดีมากที่สุดที่ปัญหานี้เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักศึกษาที่สำเร็จเรียนอยู่ในเมืองมากพอๆ และธรรมชาติของปัญหานี้ก็มีความสลับซับซ้อนต้องอาศัยแนวคิดทฤษฎีหลายชุดมาประกอบในการช่วยวิเคราะห์

คำตอบจำนวนมากยังสะท้อนให้เห็นอีกว่า พวกเขามีความกล้าในการแสดงทัศนะเชิงวิพากษ์วิจารณ์และเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหา อันเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการสร้าง “จิตสำนึกสาธารณะ” ในหมู่นักศึกษารุ่นใหม่ หรือกล่าวได้ว่า คำตอบของพวกเขาก้าวพ้นการตอบเพื่อความอยู่รอด หากเป็นการเรียนรู้ที่มาจากฐานประสบการณ์ของพวกเขาเองในอดีต ผนวกเข้ากับแนวคิดทฤษฎีที่ค่อยๆ ก่อรูปเป็นแบบแผนในสมองของพวกเขามากขึ้น

“...ข้าพเจ้ามีความคิดเห็นว่า รัฐควรออกกฎหมายที่พบบันครั้งทางของรัฐกับชาวบ้าน โดยอาจจำกัดการตัดต้นไม้ในเขตอุทยานแจ้ซ้อนให้กับคนในพื้นที่ว่า คนหนึ่งจะนำไปสร้างบ้านควรใช้ได้กี่ต้น และเขาได้นำไปใช้ประโยชน์จริงหรือเปล่า เมื่อเขาตัดไปแล้วก็ให้นำต้นไม้มาปลูกทดแทน แบบนี้ข้าพเจ้าว่า อาจเป็นทางออกที่ทั้งชาวบ้านและรัฐน่าจะลดความขัดแย้งระหว่างกันไปได้บ้าง” (46247009xx)

“...ชาวบ้านไม่สามารถใช้ทรัพยากรนั้นได้อีกต่อไปเพียงเพราะแค่รัฐบาลประกาศเป็นเขตอุทยาน แล้วชาวบ้านเหล่านี้เขาจะเอาอะไรกิน เอาอะไรใช้ เมื่อลักลอบเข้าไปก็ถูกจับ รัฐเองเป็นผู้บีบบังคับให้พวกเขาต้องสู้เพื่อเอาทรัพยากรของเขาคืนมาและสามารถใช้ได้ตามเดิม การแก้ปัญหานี้...ต้องให้ทั้งสองฝ่ายช่วยกันแก้ไข...ชาวบ้านเองเขาก็มีวิธีการจัดการทรัพยากรของพวกเขาได้...รัฐเองก็ควรเปิดโอกาสให้เขาได้ใช้ทรัพยากรเหล่านั้น...”

(46247007xx)

คำถามข้อที่สาม-เป็นการประเมินความเข้าใจต่อความหมายของแนวคิดเรื่อง “สิทธิ” โดยเฉพาะกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4 ด้วยคำถามที่ว่า “เหตุใด...เรื่องสิทธิเหนือทรัพยากรจึงเป็นมากกว่า เรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง **คนกับสิ่งของ**เพียงอย่างเดียว”

ผลการประมวลคำตอบของนักศึกษาพบว่า นักศึกษาบางส่วนมีความเข้าใจในระดับของการอธิบายความหมายและยกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมประกอบ ดังตัวอย่าง “...สิทธิเหนือทรัพยากรเป็นมากกว่า เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งของเพียงอย่างเดียว..อาจจะเริ่มมองจากคนนั้นเป็นสัตว์สังคมที่ติดต่อสัมพันธ์ แลกเปลี่ยน ชัดแจ้ง แยกกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นสิทธิของคนที่มีอยู่เหนือทรัพยากร ย่อมต้องมีเรื่องของคนกับคนเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างแน่นอน เนื่องจากคนเป็นผู้ที่ใช้ทรัพยากรและคนก็ติดต่อสัมพันธ์กันนั้น ก็ยังมีปัจจัยอื่นๆ ที่เข้ามา คอยกำกับควบคุมกันอีกด้วย ทั้งในเรื่องของอำนาจ มิติของพื้นที่ มิติเวลา ความต้องการ (Demand)...” (46247010xx)

“...ไม่ได้มีแค่ความสัมพันธ์ระหว่าง **คนกับสิ่งของเพียงอย่างเดียว** แต่มันยังมีความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน เกิดขึ้นมาด้วย ถ้ามองคน คนมักจะมีอำนาจทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง ใช้บังคับในการตัดสินใจในเรื่องนั้น ซึ่งอาจจะเป็นคนที่อยู่ในครอบครัวเดียวกัน หรืออาจเป็นญาติพี่น้อง ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้ล้วนมีส่วนเกี่ยวข้องและสิทธิในการตัดสินใจ และมันก็นำไปสู่เรื่องของสิทธิเหนือทรัพยากร” (46247008xx)

ขณะที่นักศึกษาจำนวนมากจดจำและทำความเข้าใจต่อแนวคิดเรื่อง “สิทธิ” และสามารถตอบคำถามนี้ได้ด้วยการระลึกถึงภาพเหตุการณ์สมมติที่เพื่อนของพวกเขาออกมาแสดงหน้าชั้นเรียน ซึ่งคำตอบนี้น่าจะแสดงให้เห็นว่า **สมองของนักศึกษากลุ่มนี้ค่อนข้างไปทาง Visual Brain อยู่มาก**

“...กรณีของโด่งกับอ้อย⁶ ที่มีการแสดงบทบาทสมมติ หากทั้งสองแต่งงานกันมีสมบัติมากมาย พอเลิกกันแล้ว มันไม่ใช่เป็นเรื่องของคนสองคนที่จะตกลงร่วมกันได้ มันยังเป็นเรื่องของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ก็คือ ครอบครัว ญาติๆ ที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหานี้...” (46247010xx)

“ที่อ้อยกับโด่งออกไป เขียนทรัพย์สินมาให้มากที่สุด... ทรัพย์สินเหล่านี้ไม่ได้เป็นของเราคนเดียว ทรัพย์สินเหล่านี้มันยังเกี่ยวข้องกับคนในตระกูลหรือสายเครือญาติ เมื่อญาติหรือคนที่อยู่ในตระกูลเดียวกันต้องการใช้เราก็ต้องให้เขาไป... การมีสิทธิเหนือทรัพยากรนั้นมันไม่ได้พูดถึงเรื่องคนเป็นเจ้าของ แต่มันโยงใยความสัมพันธ์เข้ากับคนอื่น... อย่างกรณีตัวอย่าง ลอมพระเจ้าที่บ้านขอเหนือขอได้ ซึ่งที่แห่งนี้เป็นของหน้าหมู่ ไม่มีใครมีสิทธิเอาไปครอบครองได้...”(46247007xx)

นักศึกษาคนหนึ่งได้แสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนเพื่อเชื่อมโยงระหว่าง ปรากฏการณ์ทางสังคม กับ แนวคิดทฤษฎี ไว้ที่น่าสนใจว่า

“การเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยส่วนใหญ่จะเป็นการเรียนการสอนจากแนวคิดทฤษฎีแล้ววก

⁶ ชื่อเล่นของนักศึกษาที่มาแสดงบทบาทสมมติ

ปรากฏการณ์เป็นตัวอย่างประกอบ ดังนั้น หากนักศึกษาไม่เข้าใจในส่วนแนวคิดทฤษฎีก็จะส่ง ผลให้ไม่สามารถเข้าใจปรากฏการณ์ด้วย แต่หากอาจารย์ผู้สอนเริ่มจากการยกปรากฏการณ์ หลายๆ ปรากฏการณ์เป็นตัวอย่าง ถึงแม้ว่านักศึกษาอาจจะไม่เข้าใจปรากฏการณ์ทั้งหมด เข้าใจเพียงบางตัวอย่าง แต่ก็ยังสามารถเข้าใจแนวคิดทฤษฎีได้ จึงมีข้อเสนอให้สอนทั้งสองแบบ”

(46247010xx)

แบบที่ 2: การเรียนรู้ข้ามระบบนิเวศวัฒนธรรม

(Cross-field Learning)

การออกแบบการเรียนรู้ เริ่มจากความสงสัยว่า ถ้าโจทย์ของการเรียนรู้ในวิชาเป็นเช่นนี้ “สิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้” (enrich environment) ไตจะมีประสิทธิภาพในการทำให้ผู้เรียนมีความ กระตือรือร้น มีชีวิตชีวาในการเรียนรู้มากขึ้น สิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ใดทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมต่อกัน ข้อมูลและยกระดับการเรียนรู้เดิมที่ตนมีรวมทั้งสามารถตอบโต้ความร่วมมื่อในการเรียนรู้ร่วม ระหว่างนักศึกษาต่างสถาบันได้

คณะวิจัยได้ปรึกษาร่วมกับคณะวิจัยจากสถาบันอื่น และได้ข้อสรุปว่า จะเลือกเขตนิเวศ วัฒนธรรมลุ่มน้ำมูนตอนล่าง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นพื้นที่เรียนรู้โดยมีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีเป็น เจ้าภาพ และเป็นแกนหลักในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ร่วม ส่วนมหาวิทยาลัยอื่นจะร่วมกิจกรรม ให้สอดคล้องกันไป

สำหรับเป้าหมายของการเรียนรู้ข้ามระบบนิเวศวัฒนธรรม ในส่วนของมหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง อันเป็นขั้นตอนที่ 2 ของรายวิชานี้มีอย่างน้อย 4 ประการ คือ

- (1.) นักศึกษาตื่นตัวกับการเรียนรู้จาก “สิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้” ที่แตกต่างไปจากเดิมที่พวกเขาคุ้นเคย
- (2.) นักศึกษาสามารถใช้ “ข้อมูล” จากการเรียนรู้เดิมของตน (ข้อมูลระดับปรากฏการณ์ แนวคิดทฤษฎี) มาช่วยในการสังเกตการณ์ภาคสนาม ตั้งคำถาม และเก็บ “ข้อมูล” ตามที่ตนสนใจ
- (3.) นักศึกษาสามารถเปรียบเทียบข้อมูลที่แตกต่างกันระหว่างสนามภาคเหนือกับภาค ตะวันออกเฉียงเหนือได้อัตโนมัติ โดยไม่ต้องมอบหมายงาน
- (4.) นักศึกษามีโอกาสในการเรียนรู้ประสบการณ์ทางวิชาการ ประสบการณ์ชีวิตและ การปฏิบัติของเพื่อนนักศึกษาทั้งในสถาบันเดียวกัน และต่างสถาบัน

ตารางที่ 3 :รายละเอียดของการจัด “การเรียนรู้ข้ามระบบนิเวศวัฒนธรรม”

แบบของการเรียนรู้ &	สมมติฐาน คสพ. ระหว่าง	การออกแบบ	การประเมินผล	หมายเหตุ

มโนทัศน์หลัก	แบบการเรียนรู้ กับ หลักการ BBL			
<p><i>Main Concept:</i></p> <p>-Ecological niche</p> <p>-การพัฒนา และ ผลกระทบต่อระบบ นิเวศวัฒนธรรม</p>	<p>-Rational brain</p> <p>-Emotional brain</p> <p>-Interaction with environment</p> <p>-Constructing pattern</p> <p>-Conscious & unconscious learning</p> <p>-Parallel learning</p> <p>-Challenging</p> <p>-different brains different learnings</p>	<p><u>Design</u></p> <p>-ทัศนศึกษา นอกสถานที่</p> <p>-ฟังบรรยายระบบนิเวศ วัฒนธรรมจากเพื่อน-อาจารย์ ต่างสถาบัน</p> <p>-คู่มือคดี และพุดคุยแลกเปลี่ยน กับ คณะวิจัยที่บ้าน และ เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน</p> <p>-ลงภาคสนามและทำงานกลุ่ม</p> <p>ข้ามสถาบัน</p> <p>-นำเสนอ oral report</p>	<p>-การมีส่วนร่วมในการ เรียนรู้ของนักศึกษา</p> <p>-การจัดการกับ อารมณ์ความรู้สึกของ ตนเอง</p> <p>-การนำเสนอสิ่งที่ เรียนรู้บนเวที</p>	<p>-ไม่สามารถจัดการ สิ่งแวดล้อมทาง กายภาพได้</p> <p>-EQ: relationship management, self awareness</p>

ผลผลิตและการอภิปรายผล

คำถามที่คณะวิจัยประสบอยู่เป็นประจำ คือ การเรียนรู้ข้ามระบบนิเวศวัฒนธรรม ที่ออกแบบ กิจกรรมตามหลักการเรียนรู้บนฐานสมอง มีความต่างอย่างไร กับการจัดทัศนศึกษาต่างสถานที่ ของ สถาบันการศึกษาทั่วไป

การถามหาความต่างนี้มีความน่าสนใจและน่าสนใจด้วยอย่างยิ่ง

ถ้า...พิจารณาคำถามนี้สัมพันธ์กับคำถามว่า จะทำอย่างไรให้ “การลงภาคสนาม” ของ นักศึกษาสายสังคมศาสตร์กลายเป็นเครื่องมือ และสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และช่วยใน การยกระดับการเรียนรู้ให้กับนักศึกษาอย่างก้าวกระโดด

ถ้า...พิจารณาคำถามนี้สัมพันธ์กับคำถามว่า จะทำอย่างไรให้เกิดกระบวนการจัดความสัมพันธ์ ทาง “ความรู้” ใหม่ระหว่างสถาบันการศึกษา นักศึกษา คณาจารย์ กับ สังคมท้องถิ่น ในกระแส โลกาภิวัตน์ หรือ การบูรณาการชุดความรู้ที่แตกต่างระหว่างใน-นอกสถาบันการศึกษา

ถ้า...พิจารณาคำถามนี้สัมพันธ์กับคำถามว่า ท่ามกลางภาวะการแข่งขันในธุรกิจการศึกษา เรา จะจัดสรรงบประมาณ/บุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้แบบนี้ ได้หรือไม่ อย่างไร

เบื้องต้นนี้ คณะวิจัยจะใช้วิธีการตั้งข้อสังเกตและอภิปรายผลของการจัดการเรียนรู้แบบนี้ ซึ่งก็ อาจะพอบตอบคำถามหลักได้อยู่บ้าง

เริ่มจากเวทีนำเสนอช่วงเปิดงาน นักศึกษาอุบลราชธานีก็ทำให้ผู้มาเยือนแปลกใจว่า พื้นที่ มหาวิทยาลัยก็กลายเป็นสนามเรียนรู้เกี่ยวกับการเก็บของป่า-ที่ทำมาหากินของชาวบ้านได้เช่นกัน

นอกจากนี้เจ้าภาพยังต้อนรับด้วยการการนำเสนอภาพรวมของระบบนิเวศลำน้ำมูลและให้ตัวแทน คณะวิจัยกล่าวถึง ที่มาของ BBL4U ว่าความสนใจของนักศึกษาก็มีเพียงชั่วคราว เพราะไม่อาจต้านทาน กับความเหนื่อยล้าจากการเดินทางไกลได้ พวกเขาส่วนใหญ่หลับไหลท่ามกลางความเย็นฉ่ำในห้อง ประชุมคณะศิลปศาสตร์

แต่แค่เพียงเริ่มออกเดินทางจากมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีไปยังที่พักนอกตัวเมือง คณะวิจัยได้ ยินนักศึกษาธรรมชาติวิทยาพูดคุย และตั้งคำถามเปรียบเทียบต่อภาพปรากฏมากมาย ทำไม-ที่นี่ไม่มี เหมืองฝาย ทำไม-ที่นี่นาผืนเล็ก ทำไม-แม่น้ำที่นี่กว้างกว่าบ้านเรา ฯลฯ คำถามเช่นนี้เกิดขึ้นจาก สิ่งแวดล้อมที่อยู่เบื้องหน้าของเขากำลังกระตุ้นให้เกิดการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เรียนรู้เดิมโดยอัตโนมัติ

เมื่อกิจกรรมต่างๆ เดินไปตามการออกแบบร่วมของสามสถาบัน คณะวิจัยได้แยกย้ายกันเพื่อ ติดตามสังเกตการณ์และบันทึกภาพการเรียนรู้ของนักศึกษาแต่ละกลุ่ม เราเริ่มเห็นสไตล์การเรียนรู้ ความชอบ ทักษะ การแสดงออก การมีมนุษยสัมพันธ์ของนักศึกษาแต่ละคนมากขึ้นเรื่อยๆ

วันสุดท้าย-คณะวิจัยค่อนข้างประหลาดใจ เมื่อนักศึกษาธรรมชาติวิทยาที่ขึ้นเป็นตัวแทนกลุ่ม นำเสนอต่อหน้าเพื่อนๆ และอาจารย์สามสถาบันกล่าวเปรียบเทียบระหว่างสิ่งที่ตนเรียนรู้ใน อุบลราชธานีกับสิ่งที่ตนเรียนรู้เดิมเมื่อครั้งลงภาคสนามในช่วงฤดูร้อน ณ อำเภอเมืองปาน จังหวัด ลำปางโดยอาจารย์ไม่ต้องแนะนำ หรือมอบโจทย์ให้ ขณะที่บางกลุ่มกลับเลือกนำเสนอสิ่งที่ตนเรียนรู้มา ด้วยละครที่หยิบใช้องค์ประกอบทางวัฒนธรรมของแต่ละภาคมาเสริมกับบุคลิกของนักศึกษาเอง และสามารถสร้างความสนุกสนาน และครื้นเครงได้ไม่น้อย

ความทรงจำนี้ถูกนำไปใช้อีกครั้งในช่วงสอบปลายภาคกับคำถามว่า “อุบลราชธานี กับ เมือง ปาน มีความต่างกันอย่างไรในเรื่องภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศ เศรษฐกิจ ผู้คน”

นักศึกษาคนหนึ่งสรุปความแตกต่างของภูมิศาสตร์ ระบบนิเวศว่า ในภาคเหนือพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่า ภูเขาสูง สลับพื้นที่ลุ่ม มีแม่น้ำลำน้ำขนาดเล็กจำนวนมากซึ่งสามารถจัดการได้ด้วยระบบ เหมืองฝาย ในขณะที่อุบลราชธานีส่วนมากเป็นที่ราบ มีแม่น้ำใหญ่และปลาลากหลายพันธุ์หล่อเลี้ยง ชีวิตและกำหนดระบบเศรษฐกิจที่มาจากการประมง ขณะที่ลำปางชาวบ้านส่วนใหญ่อาศัยระบบ การเกษตร การหาของป่าเป็นหลัก

ภาพที่ 14-23: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสถาบัน
ระหว่างวันที่ 19-23 กรกฎาคม 2548
จ.อุบลราชธานี

นักศึกษาคนนี้ยังสามารถวิเคราะห์ได้อีกว่า ลักษณะทางภูมิศาสตร์มีส่วนในการกำหนดวิถีชีวิตระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งกำหนดความสัมพันธ์ของคน เช่น การรวมกลุ่มของเหมืองฝาย (46247010xx) อีกคนหนึ่ง กล่าวว่า “เมืองปานเป็นที่ราบสลับภูเขา และภูเขาสูง มีต้นไม้ยืนต้นอยู่มากอยู่ทั่วไป มีที่ราบสำหรับปลูกข้าวมากมาย มีลำน้ำหลายสายมีความหลากหลายทางพืชพันธุ์เยอะมากที่อุบลจะเป็นที่ราบกว้างใหญ่ มีภูเขาบ้าง มีต้นไม้ยืนต้นเป็นบางจุด มีที่นาเป็นหย่อมๆ มีแม่น้ำสายใหญ่ตัดผ่านตัวจังหวัด มีความหลากหลายทางสิ่งมีชีวิตในน้ำจืดมาก เศรษฐกิจที่เมืองปานจะเป็นการทำนาและของป่า เนื่องจากมีที่ราบดินดีน้ำถึงเป็นจำนวนมาก กับมีป่าที่อุดมสมบูรณ์ ที่อุบลจะเป็นการประมงน้ำจืดเป็นส่วนใหญ่ และการค้าระหว่างลาวบ้าง เนื่องจากมีลำน้ำสายใหญ่ไหลผ่านซึ่งมีปลาจำนวนมาก” (46247010xx)

จะเห็นได้ว่า การเรียนรู้ข้ามระบบนิเวศวัฒนธรรม ได้กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้นักศึกษา มีประสบการณ์ตรงในการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ดีเยี่ยม (The brain learn by interaction with enrich environment) ทั้งระบบนิเวศ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมต่างถิ่น เพื่อนต่างสถาบัน ซึ่งมีความแปลก ใหม่ ทำท่าย น่าสนใจใคร่รู้ (challenging and emotional brain) สมองของพวกเขาจะเรียนรู้ทั้งแบบรู้ตัวและไม่รู้ตัว (conscious and unconscious learning) เสียง ภาพ หรือสรรพสิ่งที่อยู่ตรงหน้าของพวกเขา คือ ความหมายที่สมองพยายามค้นหา และจัดเก็บข้อมูลไว้หลายระบบ (parallel learning) “ข้อมูลใหม่” ที่เขาจัดเก็บไว้จะสนทนากับ “ข้อมูลเดิม” อย่างเข้มข้น ทั้งในแง่ของการเชื่อมประสานแล้วก่อความเข้าใจเพิ่มขึ้น ดังกรณีตัวอย่างที่นักศึกษาเปรียบเทียบ ความต่างของสภาพแวดล้อมรอบตัวหรือ ความเหมือนในแง่ของ “การพัฒนา” ที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านและระบบนิเวศ หรือในแง่ของการหักล้างข้อมูลเดิม ก่อเกิดความเข้าใจใหม่ ดังคำกล่าวของนักศึกษาหลายคน “ไม่คิดว่า อีสานจะอุดมสมบูรณ์แบบนี้”

แบบที่ 3: การเรียนรู้ตามความสนใจ

(Option learning)

การออกแบบการเรียนรู้ นี้ ต้องย้อนกลับไปเมื่อครั้งวาง “โจทย์การเรียนรู้” ในรายวิชา สส.205 ภายใต้หลักการออกแบบร่วมกันระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน โดยมีข้อถกเถียงว่า ความเป็นไปได้ อยู่น้อยเพียงใด และทำอย่างไรให้ “โจทย์การเรียนรู้” เกิดขึ้นจากความสนใจของนักศึกษาเอง

คณะวิจัยจึงเสนอให้แต่ละโต๊ะข่าวที่เคยร่วมงานกันตั้งแต่แบบเรียนรู้ที่ 1 และยังคงร่วมงานกัน อยู่ในการติดตาม สรุป และนำเสนอข่าวสิ่งแวดล้อม 1 ข่าว/สัปดาห์บนบอร์ดในมหาวิทยาลัย ให้เสนอ หัวข้อ “สิ่งแวดล้อมศึกษา” ที่กลุ่มสนใจมา 1 หัวข้อ

เป้าหมายหลักของการเรียนรู้แบบนี้ คือ การทำให้นักศึกษารู้จักการเรียนรู้แบบกลุ่มความ ร่วมมือด้วยการร่วมตั้งโจทย์ ร่วมค้นหา/จัดการข้อมูล เพื่อนำเสนอให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ตน เลือก พร้อมไปกับการร่วมบริหารจัดการงาน และแสดงบทบาทของนักศึกษามหาวิทยาลัยที่พึงมีต่อ สังคม โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 4: รายละเอียดของการจัด “การเรียนรู้ตามความสนใจ”

แบบการเรียนรู้ & มโนทัศน์หลัก	สมมติฐาน คสพ. ระหว่างแบบการเรียนรู้กับหลักการ BBL	การออกแบบ	การประเมิน	อื่นๆ
การเรียนรู้ตามความสนใจ <i>Main Concept:</i> สิ่งแวดล้อมศึกษา	-Interaction with environment -Challenging -Conscious & Unconscious learning -Unlimited learning	<u>Co-Design</u> -นักศึกษาเสนอโจทย์ของการเรียนรู้ของกลุ่มตน -สร้างการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเป้าหมายภายนอกมหาวิทยาลัย -เขียนข่าวและประเมินผล (Learning Logs and journals /assessment by small group)	-การสืบค้นข้อมูลเพื่อตอบโจทย์ -การบริหารจัดการ -การนำเสนอ	-ไม่สามารถจัดการสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้ -EQ: relationship management

ผลผลิตและอภิปราย

หัวข้อ “สิ่งแวดล้อมศึกษา” ที่แต่ละกลุ่มเลือกมามีอยู่ 12 หัวข้อ แต่ละหัวข้อมีความต่างระดับของการพิจารณาประเด็นสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ถึงระดับโลก มีเรื่องใกล้ตัวประกอบอยู่ในชีวิตประจำวัน เกิดขึ้นตามฤดูกาลและดูเหมือนไกลตัวออกไป ซึ่งอาจจะจำแนกเป็นหัวข้อหลัก ได้ดังนี้ -มลพิษทางน้ำ (น้ำวัง, ครั่ง, นิคมฯ ลำพูน) -มลพิษทางอากาศ(ฝนกรด, มลพิษทางอากาศในเมือง)-

พลังงาน(ประหยัดพลังงาน,น้ำมัน)-ผลพวงการพัฒนา (ปลาบึก,น้ำท่วมเชียงใหม่, โลกร้อน)และสุดท้าย –วาทกรรมการอนุรักษ์/พัฒนา (ไฟฟ้า,กระเช้าไฟฟ้าขึ้นดอยหลวงเชียงดาว)

การเลือกหัวข้อของแต่ละกลุ่มผ่านการเลือกเฟ้น ปรับเปลี่ยน และเป็นการประเมินที่คำนึงถึงความสามารถในการเข้าถึงและกุมสภาพข้อมูล มากกว่า ความสนใจที่จะเรียนรู้หัวข้อนั้นอย่างเป็นจริงเป็นจัง เห็นได้จากความคืบหน้าของงานที่มีน้อยมากในแต่ละกลุ่ม สถานะนี้กระตุ้นให้คณะวิจัยต้องขบคิดจะทำอย่างไรให้นักศึกษาเกิดแรงจูงใจ หรือ เกิดความท้าทายในการเรียนรู้สิ่งที่ตนเสนอมาขึ้น คำตอบจึงมาหยุดอยู่ที่การเปลี่ยนสถานที่ในการนำเสนอสิ่งที่เรียนรู้ โดยนักศึกษาแต่ละกลุ่มจะต้องบริหารจัดการเอง

นำเสนอเรื่อง “ดอยหลวงเชียงดาว”

สถานที่ โรงเรียนห้างฉัตรวิทยา

วันที่ 24 สิงหาคม 2548 เวลา 13.00-15.00 น.

นำเสนอเรื่อง “ไฟฟ้า”

สถานที่ โรงเรียนทุ่งหนองขาม

วันที่ 29 สิงหาคม 2548 เวลา 10.00-12.00 น.

นำเสนอเรื่อง “มลพิษนิคมอุตสาหกรรมลำพูน”

สถานที่ โรงเรียนประชาวิทย์

วันที่ 31 สิงหาคม 2548 เวลา 13.00-14.00 น.

นำเสนอเรื่อง “น้ำท่วมเชียงใหม่”

สถานที่ โรงเรียนเทศบาล 3

วันที่ 31 สิงหาคม 2548 เวลา 14.30-16.00 น.

นำเสนอเรื่อง “น้ำวัง ”

สถานที่ โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง

วันที่ 2 กันยายน 2548 เวลา 09.00-10.30 น.

นำเสนอเรื่อง “ปลาบึก”

สถานที่ โรงเรียนมัธยมวิทยา

วันที่ 2 กันยายน 2548 เวลา 13.00-14.30 น.

นำเสนอเรื่อง “น้ำมัน”

สถานที่ โรงเรียนอนุบาลลำปาง

วันที่ 6 กันยายน 2548 เวลา 13.00-16.30 น.

นำเสนอเรื่อง “โลกร้อน”

สถานที่ โรงเรียนอนุบาลลำปาง

วันที่ 6 กันยายน 2548 เวลา 13.00-14.30 น.

นำเสนอเรื่อง “ฝนกรด”

สถานที่ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงาน

วันที่ 8 กันยายน 2548 เวลา 16.30-17.30 น.

นำเสนอเรื่อง “ประหยัดพลังงาน”

สถานที่ โรงเรียนไตรภพวิทยา

วันที่ 9 กันยายน 2548 เวลา 08.30-09.30 น.

นำเสนอเรื่อง “มลพิษทางอากาศในเมือง”

สถานที่ โรงเรียนจิตอารีย์

วันที่ 9 กันยายน 2548 เวลา 10.00-11.00 น.

นำเสนอเรื่อง “ครึ่ง”

สถานที่ โรงเรียนลำปางกัลยาณี

วันที่ 8 กันยายน 2548 เวลา 13.00-14.00 น.

ภาพที่ 24-35 :บทบาทของนักศึกษาในการนำเสนอโจทย์จากเรียนรู้ต่อสาธารณะ

ตลอดช่วงเวลาของการไปนำเสนอนอกสถานที่ คณะวิจัยพบว่า นักศึกษาหลายกลุ่มเลือกที่จะกลับไปนำเสนอสิ่งที่ตนเรียนรู้ในโรงเรียนเก่าที่ตนจบมา ถ้าไม่ใช่โรงเรียนเก่า-ก็จะเลือกใช้เครือข่ายความสัมพันธ์ของเพื่อนในกลุ่มกับบุคลากรภายในสถาบัน มีส่วนน้อยที่เดินเข้าไปติดต่อใหม่เอง จึงไม่แปลกอะไร ที่บางสถานที่คุณครูจะเข้ามาไต่ถามสารทุกข์สุกดิบของศิษย์เก่า ใฝ่ดูการนำเสนออย่างชื่นชม และเรียกร้องให้ศิษย์เก่ากลับมาจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอีกครั้ง แต่ก็เชื่อว่าสถานที่อื่น เช่น สถานศึกษาของเด็กด้อยโอกาสจะไม่เสนอเช่นนั้น

เพื่อให้นักศึกษาได้กลับมาประเมินบทบาทของตนที่มีต่อสังคมภายนอกอีกครั้ง คณะวิจัยจึงออกข้อทดสอบปลายภาคด้วยคำถามว่า “การเปลี่ยนแปลงการนำเสนอในห้องเป็นโรงเรียน หรือพื้นที่สาธารณะคิดว่า เป็นบทบาทของนักศึกษา หรือไม่” นักศึกษาตอบอย่างเป็นเอกภาพว่า นี่เป็นบทบาทหนึ่งของพวกเขา และเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมาย เช่น คำกล่าวของนักศึกษาคนหนึ่ง

“ การที่เราได้เปลี่ยนการนำเสนอภายในห้อง เป็นสถานที่อื่นนั่น ทำให้เราได้มีกระบวนการเรียนรู้เพิ่มขึ้น กล้าแสดงออกมากขึ้น รวมถึงได้รู้จักโลกภายนอกมากขึ้นทำให้เราสามารถทำงานร่วมกับคนหมู่มากได้” (46247010xx)

นอกจากนักศึกษาจะเห็นว่า การที่พวกเขาไปปฏิสัมพันธ์กับโลกนอกห้องเรียน ด้วยการไปจัด “สิ่งแวดล้อมศึกษา” เป็นบทบาทหนึ่งของพวกเขาแล้ว พวกเขาแทบทุกคนคิดว่า เขาได้เรียนรู้ตัวเอง (พยายามสร้างเครื่องมือที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย การแสดงออก) เพื่อนในกลุ่มและต่างกลุ่ม (การบริหารจัดการ) ครูอาจารย์ (สถาบันที่ตนไปติดต่อและนำเสนอ) โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องประเมินเด็ก ๆ ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายว่าเป็นอย่างไร จะกุมสถานการณ์ หรือแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า อย่างไร

ขณะที่นักศึกษาคณะหนึ่งสะท้อนสิ่งที่ตนเรียนรู้ ด้วยการนำเสนอปัญหาการศึกษาของเด็ก ว่า

“โรงเรียนต่างๆ ยังสอนนักเรียนแบบเดิมๆ คือ ไม่มีการให้นักเรียนได้คิดเอง ทำอะไรเอง แต่จะให้ความรู้แบบเก่าๆ ซึ่งมันอาจจะใช้ไม่ได้แล้วในปัจจุบัน เนื่องจากทุกอย่างมันเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้น กระบวนการเรียนน่าจะเปลี่ยนแปลงไปตามไปด้วย ไม่ใช่หยุดนิ่งอยู่ที่เดิม แล้วเด็กที่จบออกมาก็มีมาตรฐานเดียวกันหมด เด็กไม่กล้าคิดเป็นอย่างอื่นเพราะกลัวว่าจะผิด เพราะเด็กถูกปลูกฝังมาให้ตอบแค่คำตอบเดียว นั่นคือ คำตอบที่ได้จากอาจารย์ เมื่อเป็นอย่างนั้นก็ทำให้เด็กไม่สนใจที่จะสร้างกระบวนการคิดด้วยตนเอง ไม่พยายามหาคำตอบที่หลากหลายมาตอบ ได้แค่รอคำตอบจากอาจารย์เท่านั้น อย่างนี้เด็กไทยจะคิดเป็นได้อย่างไร”

(46247007xx)